دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدا

کوردستان

ژمارە ٤٩١
سێ شەمە ١٥ی گەلاوێژی ١٣٨٧- ٥ی ئووتی ٢٠٠٨- ١٥٠ تمەن
ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

سیاسی

بڕیاری ئەم دواییانەی پارلمانی عێراق...

کوردستانی

هەموو ڕێگاکان دەچنەوە کەرکووک

ئازاد

کورد بوون و کوردانە ژیان

کۆمەڵایەتی

حیجابی زۆرەملی ستەمێکی تاقەت پڕوکێن

تۆپەکە لە گۆڕەپانی١+٥ دایە

عەولا بەهرامی

ئەو دەرفەتە دوو حەوتوویەی لە کۆنفرانسی ژنێڤدا (١٩ی ژووئیە) لەلایەن گرووپی ١+٥ەوە بە ئێران درابوو بۆ ئەوەی وڵامی «بەڵێ یان نا»ی خۆی بە بەستەی پێشنیاری و هەروەها پێشنیاری نوێی گرووپی ناوبراو واتە «ڕاگرتن لە بەرامبەر ڕاگرتن دا» بداتەوە کۆتایی پێهاتوە، بەڵام کاربەدەستانی تاران لە جیاتی وڵامدانەوە تەنانەت نکۆڵی لەوەش دەکەن ڕێکەوتێك بۆ وڵامدانەوە لەبەرچاو گیرابێ. جگە لەمە ڕێبەرانی ڕێژیمی ئێران هەر دوابەدوای کۆنفرانسی ژنێڤ کە لەودا نوێنەری ئەمریکاش بەشداربوو، هەروەك پێشوو لەسەر درێژەدان بە بەرنامە ناوکییەکان پێیان داگرتەوە و تەنانەت ئەحمەدی نژاد ڕایگەیاند ژمارەی سانتریفیوژەکانی ئێران گەیشتۆتە شەش هەزار دەزگا. ئەم هەڵوێستە لەگەڵ ئەوەی بە واتای درێژەی سەرپێچییەکانی ڕێبەرانی تارانە، لە هەمان کاتیش دا نیشانەی ئەوەیە ئەوان دەیانهەوێ ئاڵوگۆڕەکانی کۆشکی سپی بە قازانجی خۆیان بقۆزنەوە بەم چەشنە کاتێکی زۆرتر بۆ بەرنامە ناوکییەکانیان وەدەست بێنن. بەڵام لێرەدا ئەم پرسیارە دروست دەبێ ئایا قبوڵ نەکردنی ئەم پێشنیارەش کە بەپێی ئەو ئێران ئاستی پیتاندنی یورانیۆم لەو ئاستەدا کە تێیدایە ڕادەگرێ و ئەنجومەنی تەناهییش گەمارۆی زیاتری ئێران ڕادەگرێ، چ کاردانەوەیەکی لەلایەن ئەمریکاو هاوپەیمانانە ئوروپاییەکانیەوە بەدواوە دەبێ؟

بەپێی هەواڵی ڕاگەیەن ئەمریکاییەکان لەکاتێك دا دیپلۆماتەکان دەیانهەوێ لە پێناوی گەمارۆی زیاتری ئێران دا گوشار بێنن، کاربەدەستانی ئیسرائیل و لایەنگرانی شەڕ لە دەوڵەتی بووش دا بە سەرۆکایەتیی دیك چێنی، جێگری سەرۆك کۆمار دەڵێن دەبێ لێدانی گورزی نیزامی لە دامەزراوە ناوکییەکانی ئێران لە بەرنامە دابێ. جگە لەمە ئەنجومەنی نوێنەرانی ئەم وڵاتەش خەریکی تاوتوێ کردنی بڕیارنامەیەکە کە ئەگەر پەسند بکرێ بەپێی ئەو سەرۆك کۆمار پێویستە گەمارۆیەکی نێونەتەوەیی زەوینی، دەریایی و هەوایی لە دژی ئێران دەست پێ بکا. پێویستە ئەوەش زیاد بکرێ کە هاوپەیمانە ئورووپاییەکانی ئەمریکاش لە خۆئامادەکردن دا بۆ وڵامی نەرێنیی ئێران دەیانهەوێ ڕەوتی ڕاگواستنی بار بە هۆی گەمی و فڕۆکە لە نێوان وڵاتانی یەکیەتیی ئورووپاو ئێران دا کۆنترۆڵ بکەن. لەم بارەیەوە دیپلوماتێکی ئورووپایی بە هەواڵدەریی ڕۆیتێرزی گوتوە ئەو گەمارۆیانەی یەکیەتیی ئورووپا بەنیازێتی توندترن لەو گەمارۆیانەی کە ئەنجومەنی تەناهی لە دوایین بڕیارنامەیدا لە دژی ئێران پەسندی کردوون. لە دوایین کاردانەوەش دا ئەمریکا لەبەرانبەر بێدەنگیی تاران دا ڕایگەیاند: « ئێرانییەکان هیچ ڕێگایەکی دیکەیان بێجگە لە گەمارۆی زیاتر لە بەردەم ئەنجومەنی تەناهی دا نەهێشتۆتەوە.»

بەکورتی ئەوەی لەم نێوەدا بەدی دەکرێ ئەوەیە ئەمریکا و هاوپەیمانە ئورووپاییەکانی لە دوایین هەوڵیان دا سەرەڕای هەموو نەرمینواندنێك و دانی بەستەی پێشنیاریی دووەم بە ئێران کە کۆمەڵێك سەرەیتی ئابووریی گرنگی لەخۆگرتوە نەیان توانیوە ڕێبەرانی ڕێژیمی ئیسلامی بێننە سەر ئەو بڕوایە مل بۆ داخوازییەکانیان ڕاکێشێ. بۆیە چاوەڕوان دەکرێ ئەمجارەیان لە ڕێگای گوشارو هەڕەشەی زیاترەوە ڕووبەڕووی کاربەدەستانی تاران ببنەوە. ئێستا تۆپەکە لە گۆڕەپانی ١ +٥ دایە.

لە پلینۆمی کومیتەی ناوەندیی حدک دا

پەرەپێدانی خەباتی مەدەنی پێی لەسەر داگیرایەوە

دووەمین پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە ڕێکەوتی ١٣ی گەلاوێژ بە بەشداریی زۆربەی نزیك بە تەواوی ئەندامانی ڕێبەری پێکهاتبوو پاش چوار ڕۆژ کار کۆتایی بە کارەکانی هێنا. لە یەکەمین بڕگەی کاری پلینۆمدا خالید عەزیزی وتەبێژی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب لە باسێکی سیاسیدا تیشکی خستە سەر قەیران و ئاستەنگە نێوخۆیی و دەرەکییەکانی کۆماری ئیسلامی و هەروەها تێکۆشانی سیاسی و دیپلۆماتیکی حیزب لە دەرەوەی وڵات. لە بڕگەکانی دیکەی بەرنامەی کاری پلینۆمدا کۆمەڵێك باسی پێوەندیدار بە بارودۆخی سیاسیی ڕۆژهەلاتی کوردستان و دۆخی نێوخۆیی حیزبی دێموکراتی کوردستان و ئارمی حیزب، ئایننامەی تێکۆشانی فراکسیۆن لە حیزب داو پێوەندییە کوردستانییەکانی حیزب و کۆمەڵێک باس و بابەتی دیکە هاتنە گۆڕێ. دەقی ڕاگەیەنراوی دەفتەری سیاسیی حیزب لەمبارەیەوە لە لاپەرە ٣دا بخوێننەوە.

تەرمی هونەرمەند سمایل سەردەشتی لە گۆڕستانی شەهیدانی دێموکرات دا بەخاکسپێردرا

دوای ئەوەی ڕێکەوتی ١١ی گەلاوێژ هونەرمەندی ناسراو سمایل سەردەشتی لە ڕووداوێکی ئۆتۆمبیل دا گیانی لەدەست دا، ڕێکەوتی ١٢ی گەلاوێژ لە ڕێورەسمێکی کەم وێنەدا لە گۆڕستانی شەهیدانی دێموکرات لە دەوروبەری کۆیە بەخاک سپێردرا. ل٢

ئێران: کۆتایی بە هەڵاواردنی کورد بێنێ

١٢ میلیۆن کەسەو لە سەدا ١٥ی دانیشتوانی وڵاتەکە پێك دێنن.

ڕاپۆرتەکە تیشك دەخاتە سەر کاروباری پێوەندیدار بە کێشەی نیشتەجێبوون، پەروەردە، کار و دامەزران و هەروەها دەڵێ داکۆکیکەرانی مافەکانی مرۆڤ و چالاکانی بەشی میدیا بە هۆی دەنگ بەرز کردنەیانەوە دەکەونە بەر پەلامار.

لێبووردنی نەتەوەیی هەروەها دەڵێ: «حکوومەتی ئێران هەنگاوی پێویستی بۆ لە نێوبردنی هەڵاواردن، یان کۆتایی هێنان بە بازنەی توندوتیژیکردن دژ بە ژنان و سزادانی هۆکارانی کارەکە، هەڵنەهێناوەتەوە.»

ڕاپۆرتەکە دەڵێ ژنانی کورد لە پێناو سەلماندنی مافەکانی خۆیاندا ڕووبەڕووی دوو جار خەبات بوونەتەوە. وەك ئەندامانی کەمایەتییەکی قەومیی پەراوێزکراو، و وەك ژن لە کۆمەڵگایەك کە لە زۆرینەی خۆیدا باوك سالارانەیە.

لێبووردنی نێونەتەویی لە بەشێکی دیکەی ڕاپۆرتەکەیدا دەڵێ: «ژنانی کورد ڕۆژانە دەبنە قوربانیی زەبرو زەنگ، و لە لایەن کاربەدەستانی حکوومەتی، تاقم و تاکەکەس و ئەندامانی بنەماڵەیانەوە ڕووبەرووی هەڵاواردن دەبنەوە. ئەرکی سەر شانی دەسەڵاتدارەتیی ئێرانە بۆ نەهێشتنی توندوتیژی دژ بە ژنان، چ لە ماڵ و چ لە کۆمەڵگادا، هەموو هەوڵێکی پێویست تەرخان بکا، بەڵام ئەم کارە ناکەن.

ڕێکخراوەی لێبووردنی نێونەتەوەیی لە ڕاپۆرتێکی نوێدا ڕایگەیاند کە حکوومەتی ئێران ئەرکی خۆی لەمەڕ بەرگریکردن لە هەڵاواردن و دەستدرێژی کردنەسەر مافەکانی مرۆڤی هاووڵاتیانی کورد بە تایبەت ژنان، بەجێ نەهێناوە. ڕێکخراوەکە هەروەها ترسی خۆی سەبارەت بە پەرەسەندنی سەرکوتی کوردەکان لە ئێران، بە تایبەت داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ دەربڕی.

ڕاپۆرتەکە دەست نیشانی هێندێك نمونە لە هەڵاواردنی ئایینی و فەرهەنگیی کوردەکان لە ئێران دەکا، کە ژمارەیان بە گوێرەی خەمڵاندن

ڕێکخراوی ڕێبەری بۆ مافی مرۆڤی ئەمریکا پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملوو تاوتوێ دەکا

بڕیارنامەی وەگەڕکەوتنەوەی پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملوو لە لایەن کاترین کامێرۆن پۆرتر سەرۆکی ڕێبەری بۆ مافی مرۆڤی ئەمریکاوە پەسند کرا. لەمبارەیەوە مەولوود سوارە نوێنەری حیزبی دیموکراتی کوردستان لە بریتانیا بە «کوردستان»ی ڕاگەیاند کە ئەو بڕیارنامەیەی لە ڕۆژی ٢١ی ئووت لە سمینارێك لە ماڵی لۆردەکانی بریتانیا بە پێشنیاری لۆرد ئێریك ئێڤبری پەسند کراوە پاشان بۆ شوێنە پێوەندیدارەکان نێردرا، لە لایەن کاترین کامێرۆن پۆرتر سەرۆکی ڕێکخراوی ڕێبەری بۆ مافی مرۆڤی ئەمریکاوە پەسند کرا.

شایانی باسە بڕیارنامەکە داوا لە وڵاتانی یەکیەتیی ئورووپا دەکا کە بەڵگەو دۆکیۆمێنتەکان لە سەر تیرۆری دوکتور قاسملوو کۆبکەینەوەو ئەو پەروەندەیە جارێکی دیکە بکەوێتەوە گەڕو بکوژانی قاسملووو هاوڕێیانی بدرێنە دەست یاسا.

لەنێو بەدرەقەیەکی جەماوەریی کەم وێنەدا

تەرمی سمایل سەردەشتی لە گۆڕستانی شەهیدانی دێموکرات بەخاك سپێردرا

کاتژمێر ٥ی دوانیوەڕۆی رۆژی ٢ی ئووت (١٢ی گەلاوێژی ١٣٨٧) لە نێو بەدرەقەی جەماوەرێکی گەورە دا تەرمی هونەرمەندی جوانەمەرگ سمایل سەردەشتی، لە گۆڕستانی شەهیدانی دیمۆکرات لە نزیك شاری کۆیە بە خاك سپێردرا.

تەرمی هونەرمەند سمایل سەردەشتی کە رۆژی هەینی ١١ی گەلاوێژ لە دەربەندی رانیە لە کارەساتێکی ماشێن لێخورین دا گیانی لە دەست دا، کاتژمێر ٣/٥ی دوانیوەڕۆی شەمە ١٢ی گەلاوێژ، لە نێو بەدرەقەی خەڵکی شاری رانیە و سەدان کوردی رۆژهەڵاتی کوردستان، لە شاری رانیەوە بەرەو کۆیە وەرێ کەوت. کاتژمێر ٥ی دوا نیوەڕۆ، لە رێوڕەسمێك دا کە شایانی خۆشەویستی و گەلدۆستیی ئەو هونەرمەندە نیشتمانپەروەرە بوو، تەرمی سمایل سەردەشتی لە گۆرستانی شەهیدانی حیزبی دیمۆکرات، بە خاك ئەسپێردرا.

لە رێوڕەسمی بە خاك سپاردنی هونەرمەندی جوانەمەرگ سمایل سەردەشتی دا، ئەندامانی رێبەری، سەدان کادر و پێشمەرگە، بنەماڵەکانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان، سەدان کوردی رۆژهەڵاتی کوردستان دانیشتوو لە هەرێمی کوردستان و هەروەها ژمارەیەکی زۆر لە کاربەدستانی حیزبی و حکوومەتی قەڵادزە و رانیە و جەماوەرێکی هەزار کەسی لە ئۆگرانی هونەرمەند سمایل سەردەشتی لە هەرێمی کوردستان، بەشدار بوون. دوای ئەوەی تەرمی هونەرمەندی جوانەمەرگ لە نێو فرمێسك بارانی خۆشەویستان و ئۆگرانی دا لە پەنای شەهیدانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بە خاك سپێردرا، کەسایەتیی سیاسیی ناوداری نەتەوەکەمان و تێکۆشەری دێرینی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە، وتارێکی پێشکەش کرد. مامۆستا حەسەنزادە، باسی هۆیەکانی خۆشەویستیی سمایلی جوانەمەرگ لە نێو حیزبی دیمۆکراتی کوردستانو نەتەوەکەیدا کردو گوتی سمایل سەردەشتی چونکە هونەرو گۆرانیی خۆی بۆ خزمەتی ئاواتەکانی نەتەوەکەی تەرخان کردبوو، هەر کوڕی حیزبی دیمۆکرات نەبوو کوری هەموو میللەتی کورد بوو و ئەم رێورەسمە کەم وێنەیە کە بۆ بەخاکسپاردنی ئەو پێك هاتوە، بەڵگەیە بۆ خۆشەویستیی ئەو هونەرمەندە جوانەمەرگە.

دواتر مامۆستا مەلا جەماڵ بە نوێنەرایەتیی یەکیەتیی زانایانی ئایینی، لقی کۆیە، وتەیەکی پێشکەش کردو سمایل سەردەشتیی بە شەهیدی نەتەوەکەی لەقەڵەم دا چونکە لەسەر داواکردنی ئازادیو مافەکانی نەتەوەکەی لە زێدو نیشتمانی خۆی پەروازە کرابوو. لە درێژەی رێورەسمەکەدا کە هەر لەسەر مەزارگەی شەهیدانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەڕێوەچوو، شاعیران رەسووڵ سوڵتانی، بێبەشو کۆمەڵێکی دیکە لە ئۆگرانی سمایل سەردەشتی، پەخشانو وتەی هاودەردییان خوێندەوە.

لە کۆتایی رێورەسمی بەخاکسپاردنی سمایل سەردەشتی دا، بەشدارانی رێورەسمی پرسەو سەرەخۆشیی خۆیان بە باوکی هونەرمەندی جوانەمەرگ مام میرزای بابیزی ئامانیو کەسوکارو بنەماڵەی ئەو گۆرانیبێژە بەهەڵوێستو نیشتمانپەروەرەو بە رێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان راگەیاند.

شایانی باسە رێوڕەسمی پرسەو سەرەخۆشی ئەم هونەرمەندە لە شاری کۆیە رانیە بەشداریی جەماوەرێکی دەیان هەزار کەسی رێکەوتی ١٣و ١٤ی گەلاوێژ بەڕێوەچوو.

خاوەن کارگەکانی سنە بە دژی کرێکاران یەکدەگرن

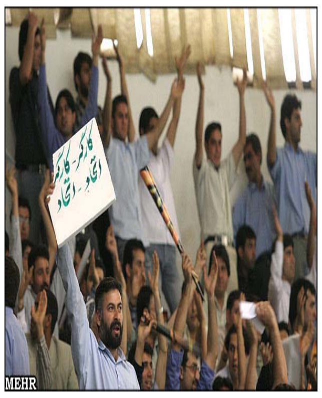

خاوەن کارگەکانی سنە بۆ بە چۆك داهێنانی کرێکارانی ناڕازی پێکەوە هاوکاری و راوێژ دەکەن و هەندێك لە خاوەن کارەکان بۆ ئەم مەبەستە داوای هاوکارییان لە ئیدارەی ئیتلاعاتی سنە کردوە. بە پێی ئەو زانیاریانەی دەست "کوردستان " کەوتوون، خاوەنی هێندێك لە کارگەکان سەردانی ئیدارەی ئیتلاعاتی سنەیان کردوە تا لە رێگای ئەوانەوە هەڕەشە لە کرێکاران بکەن کە ئەگەر بێتوو دەست لە ویست و داخوازەکانیان هەڵنەگرن ئەوا لە لایەن ئیدارەی ئیتلاعاتەوە بە تۆمەتی هاوکاری لەگەڵ ئۆپۆزیسیون و هەنگاونان دژی تەناهی نەتەوەیی دەسبەسەر کرێن.

هەر لەم پێوەندییەدا ماڵپەڕی "اخبار روز" لە رێپۆرتاژێکدا سەبارەت بەو وەزعیەتی کارگەکانی سنە بڵاوی کردۆتەوە کە کیومەرسی ئەمینی خاوەنکاری کۆمپانیاکانی "شین بافت و پیروز بافت" بۆ چاوترسێن کردنی کرێکاران سەردانی ئیدارەی ئیتلاعاتی سنەی کردووەو سکاڵای دژی چەند کرێکارێکی ناڕازی تۆمار کردووە.

دەوترێ کە خاوەنکاری ئەو دوو کۆمپانیایە لە گەڵ کارگەی رستن و چنینی "پرریس" کۆبووەتەوەو لە سەر هەندێك هەنگاوی هاوبەش بە دژی کرێکاران رێککەوتوون و تا ئێستا چەند کرێکارو لەوانە فەرزادی زەند سەلیمی لە سەر کار دەرکراون و هەندێك کرێکاری دیکەش بە شێوەی جۆراوجۆر سزا دراون.

هەر لەم بارەیەوە کرێکارانی کۆمپانیای رستن و چنینی "پرریس" دەڵێن کە لە چەند حەوتووی رابردودا گوشارەکان بۆ سەر ئەوان بە شێوەی جۆراوجۆر پەرەی سەندووەو بە جێگۆڕکێ کردن بەکارو هەندێك فشاری رەوانی دیکە کرێکاران ناچار دەکەن کە خۆیان کارەکانیان جێ بهێڵن.

هەواڵنێرانی بێ سنوور
دەستبەسەرکرانی سامان رەسووڵپوور مەحکووم دەکا

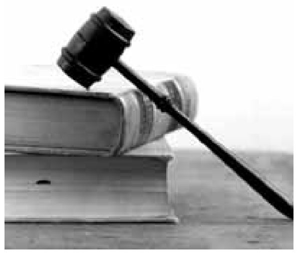

هەواڵنێرانی بێ سنوور گیرانی سامان رەسووڵپوور رۆژنامەنووس و هاوکاری زۆربەی بڵاوکراوە لۆکاڵی و سەرانسەرییەکان مەحکووم دەکا کە رۆژێك دوای کۆبوونەوەی ناڕەزایەتی مهاباد بە دژی حوکمی ئێعدامی فەرزاد کەمانگەر دەستبەسەر کرا. لە راگەیەنراوی هەواڵنێرانی بێ سنوور دا هاتوە: ئێمە داوای روونکردنەوە لە کاربەدەستانی ئێران سەبارەت بە دەستبەسەر کردنی سەرەڕۆیانەی سامان رەسووڵپوور دەکەین. هەروەها لەو راگەیەنراوەدا هاتووە کە مێدیا و رۆژنامەنوسانی کورد دایمە قوربانی لاوازی دادپەروەری بوون و داوا دەکەین داخستنی مێدیاکان راگرن و رۆژنامەنووسانی زیندانی ئازاد بکرێن.

سامان رەسووڵپوور ٦ی گەلاوێژ لە ماڵەکەی خۆی دا پاش ئەوەی بە وردی کەرەسە تایبەتییەکانی دەپشکندرێ دەستبەسەر و رەوانە شوێنێکی نادیار دەکرێ.

هەروەها پێویستە بگوترێ ٥ی گەلاوێژ کۆبوونەوەیەکی ناڕەزایەتی بە دژی ئێعدامی چالاکانی مافی مرۆڤی کوردستان و زیندانیانی سیاسی لە شاری مهاباد بەڕێوە چووە، کە وێدەچێ سامان بە تۆمەتی رێکخستنی ئەو کۆبوونەوەیە گیرابێ کەچی دایکی دەڵێ سامان ئەو رۆژە لە ماڵ وەدەر نەکەوتووە.

بە هۆی راکێشانی ئاوی جەغەتوو بۆ تەورێز
کشتوکاڵی چەندین ئاوایی لە مەترسیی دایە

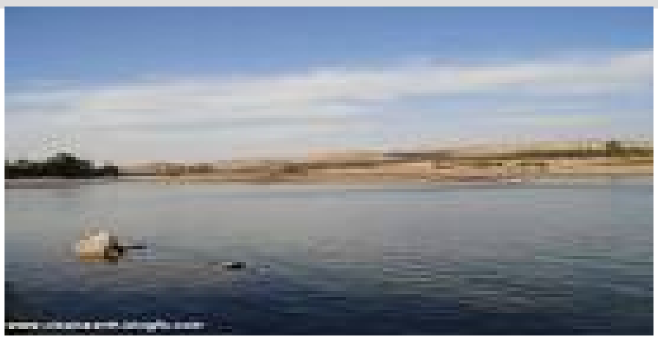

بە هۆی راکێشانی ئاوی چۆمی جەغەتوو بۆ تەورێز کشتوکاڵی چەندین ئاوایی دەورووبەری میاندواو کەوتۆتە مەترسییەوە. بە پێی هەواڵەکان ئەو ساڵ بە دەگمەن ئاو بۆ جووتیاران بەر دراوتەوەو تاکوو ئێستا ئاوی ئەو کاناڵانەی بە سەر گوندە کوردنشینەکانی دەورووبەری ئەو شارەوەن وشکە. لەم پێوندییە دا باس دەکرێ بەرهەمی کشتوکاڵی ئاواییەکانی گوێکجەلی، برایماوا، قەلای هولاکۆ، گامێشگۆلی، شیناوا، کەلبی رەزاخان و چەندین گوندی دیکە کە کەوتوونەتە سەر کاناڵی ئاودێری ئاوبەندی (نەورۆزلوو) لە بەر مەترسیی فەوتان و وشك بوون دان، بۆیە جووتیاران بە چەندین جار لەو پێناوە دا سەردانی ئیدارەی ئاودێری شاری میانداویان کردوە بەلام بەرپرسان پێیان راگەیاندوون، وشکە ساڵییەو ئاوی جەخەتوو تەنها بەشی خواردنەوەو بەرێ کردن بۆ تەورێز دەکا.

کۆچی دوایی پێشمەرگەیەکی کۆماری کوردستان

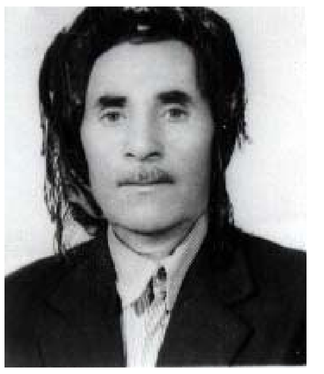

رێکەوتی ١٣٨٧/٤/٣١ عەبدوڵڵا حەبیب زادە پێشمەرگەی سەردەمی کۆماری کوردستان لە شاری بۆکان لە تەمەنی ٨٤ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

عەبدوڵڵا حەبیب زادە ناسراو بە وەستا عەولای باغلوجە لە ساڵی ١٣٣٠ی هەتاوی لەدایك بووە. لە سەردەمی کۆماری کوردستان دا وەك پێشمەرگە خزمەتی بە کۆمارو ئامانجەکانی کردوەو بەشداری شەڕەکانی بەرگری ئەوکات (وەك شەڕی قاراوەی سەقز) بووە. لە پاش تێکچوونی کۆماریش وەك دڵسۆزێك هەر خزمەتی بە حیزبو گەلەکەی کردوەو پێوەندی لەگەڵ حیزب نەپساندوە.

دوای شۆڕشی گەلانی ئێرانیش هەر یارو دۆستی حیزبی دێموکراتی کوردستان بووەو ئەگەر خۆی تاقەتی پێشمەرگایەتی نەمابوو، بەڵام کوڕێکی وەستا عەولا لە ریزی تێکۆشەرانی دێموکرات دا خزمەتی بیروباوەڕو ئامانجەکانی کردوە.

بەو بۆنەیەوە سەرەخۆشی خۆمان ئاراستەی کەسوکارو بنەماڵەی دەکەینو خۆمان لە خەمی لەدەستچوونی ئەو تێکۆشەرە بەئەمەگە بە بەشدار دەزانین.

چوار چالاکی کورد بە زیندانی درێژخایەن حوکم دران

چوار چالاکی سیاسی کوردی خەڵکی کامیاران لە لایەن دادگای شۆڕشی کرماشانەوە بە زیندانی درێژخایەن حوکم دران. بە پێی زانیارییەکان خەلیل فاتحی کە مامۆستای قوتابخانەکانی کامیارانە بە ٢٠ ساڵ زیندانو هوشیار بەشابادی بە ١٠ ساڵو ستار پەرویزی خویندکاری زانکۆی کرماشان بە ١٨ ساڵو خەبات پەرویزی بە ١٥ ساڵ زیندان حوکم دران.

ئەم چوار چالاکە کوردە کە ئێستا لە زیندانی ئیدارەی ئیتلاعاتی کرماشان راگیراون، نزیك بە دوو حەوتوو لەمەوبەر بە تۆمەتی هەنگاونان دژی تەناهی نەتەوەیی دەسبەسەر کران.

هاووڵاتییەکی کامیارانی ئێعدام کرا

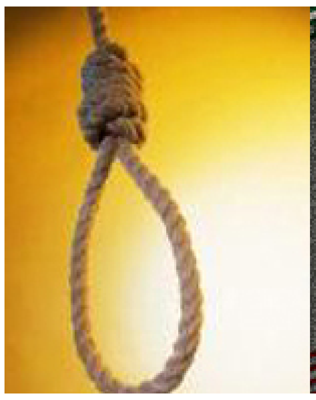

بەرەبەیانی رۆژی یەکشەمە ٦ی گەلاوێژ هاووڵاتییەکی کامیارانی بە ناوی ناسر حەمیدی بەتاوانی "شەڕ لەگەڵ خوا" لە زیندانی ناوەندی سنە ئێعدام کرا.

ناسر حەمیدی کە ماوەی دوو ساڵ بو لە زینداندا بوو، تۆمەتی کوشتنی ئەندامێکی ئیتلاعاتی شاری سنەو هەروەها پێوەندی بە پارتێکی سیاسی کوردستانی درابووە پاڵ.

ڕاگەیەندراوی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان

بە بۆنەی پێکهاتنی پلێنۆمی دووەمی کۆمیتەی ناوەندییەوە

خەڵکی خەباتگێری کوردستان!

دۆستانی حیزبی دیموکراتی کوردستان!

تێکۆشەران، ئەندامانو لایەنگرانی حیزب!

دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە خۆشحاڵییەوە رادەگەیەنێ کە دووەمین پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی هەڵبژێردراوی کۆنگرەی چاردەیەمی حیزب، رۆژانی ٨ تا ١٢ی گەلاوێژی ١٣٨٧ (٢٩ی ژوئیە تا ٢ی ئووتی ٢٠٠٨) بە بەشداریی زۆربەی نزیك بەتەواوی ئەندامانی رێبەریی حیزب لە کوردستان، پێك هاتو، پاش چەندین دانیشتنی پڕباسو هەڵسەنگاندنو بیرو ڕاگۆڕینەوەی بەسوودو، پەسندکردنی کۆمەڵێك بڕیارو راسپاردەی گرنگ، کۆتایی بەکارەکانی خۆی هێنا.

لە سەرەتای یەکەم کۆبوونەوەی پلینۆم دا، وتەبێژی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب، هاوڕێ خالید عەزیزی، بۆ رێزگرتن لە شەهیدانی کوردستان، بە تایبەتی هاوڕێیان کاوە عەزیزپوورو شێخ غەریب حەسەنی، شەهیدانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە نێوان دوو پلینۆم دا، دەقیقەیەك بێدەنگیی راگەیاند. پاشان دەستووری کاری پێشنیار کراو لەلایەن دەفتەری سیاسییەوە، لەلایەن کۆمیتەی ناوەندییەوە پەسند کرا. یەکەم کار کە لە دەستووردا هاتبوو، پێشکەش کردنی باسێکی سیاسی لەلایەن کاك خالید عەزیزییەوە بوو. قەیرانو ئاستەنگە نێوخۆییو دەرەکییەکانی بەردەم رێژیمی کۆماری ئیسلامیو ئەرکی حیزبی دیموکراتی کوردستان، تەوەرێکی سەرەکیی باسەکەی وتەبێژی کۆمیتەی ناوەندیی پێك هێنابوو. لە تەوەری دووهەمی باسەکەیدا، کاك خالید عەزیزی چووە سەر چالاکیو تێکۆشانی سیاسیو دیپلۆماسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە دەرەوەی وڵات لە دوای کۆنگرەی چاردەیەمو، لە درێژەی قسەکانی دا پێوەندیی حیزبی ئێمەو دەوڵەتانو حیزبو رێکخراوە رۆژاواییەکانو، هەروەها پێوەندیمان لەگەڵ رێکخراوە ئێرانیو کوردستانییەکانی خستە بەرباس.

بەشدارانی پلینۆم لە بەشدارییەکی چالاکانەدا، تیشکیان خستە سەر لایەنەکانی خەبات لە پێناوی ئازادی، دیموکراسیو مافی مرۆڤ لە رۆژهەڵاتی کوردستانو سەرانسەری ئێران، کە سەرەڕای هەموو هەوڵەکانی دەوڵەتی ئەحمەدی نیژادو سەرجەم سیستەمی سەرکوتی رێژیمی توتالیتێری کۆماری ئیسلامی، لە شکڵو شێوەی جۆراوجۆر دا، درێژەی هەیە. پلینۆم گرتنی چالاکانی مەدەنیو سەپاندنی حوکمی زاڵمانە بەسەر ئەوانی دا مەحکووم کرد. لەم پێوەندییەدا داوای لە دەفتەری سیاسیو نوێنەرایەتییەکانی حیزب لە دەرەوەی وڵات کرد هەوڵەکانی خۆیان بەمەبەستی لە قاودانی تاوانو پێشێلکارییەکانی رێژیمی دژی ئینسانیی کۆماری ئیسلامی لە کوردستانو ئێران، زیاتر بکەن. کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی داوای لە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانیش کرد لەسەر پشتیوانیو هاوپێوەندی لەگەڵ رۆڵە تێکۆشەرو ئازادیخوازەکانیان کە لەگەڵ پیلانی دەزگا ئەمنییەتییەکانو پەروەندەسازیو سزای قورسی دەزگای قەزایی ئەو رێژیمە بەرەو روون، بەردەوام بن.

پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، گەشەکردنی خەباتو نافەرمانیی مەدەنی لە نێو خەڵکی کوردستان داو، شانبەشانی ئەویش قووڵبوونەوەی هاوپێوەندیی نەتەوەیی لە رۆژهەڵاتی کوردستان کە ساڵ بە ساڵ زیاتر خۆی دەردەخا، بە گۆڕانێکی گرنگو هیوادەر زانی. پلینۆم رێزی لەو حەرەکەتە مەدەنییە بەرینەی خەڵکی کوردستان لە ٢٢ی پووشپەڕی ئەمساڵ داگرت کە بە نیشانەی بێزاری لە رێژیمی تێرۆریستی کۆماری ئیسلامیو، بە مەبەستی پێشاندانەوەی وەفاداری بە ئامانجەکانی رێبەری شەهید دوکتور قاسملووی نەمر بەڕێوە چوو. کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی، کۆمەڵێك راسپاردەو پێشنیاریشی دا بە دەفتەری سیاسیو ئۆرگانە پێوەندیدارەکان کە جێبەجێکردنیان لە خزمەت بە هێز کردنو پشتیوانیی خەباتی مەدەنی دایە.

لە پێوەندی لە گەڵ ئەو گوشارە دەرەکییانەدا کە بەرەورووی رێژیمی ئێران کراونەوە، پلنیۆمی کومیتەی ناوەندی، ئەگەرە جۆراوجۆرەکانی سەرچاوە گرتوو لە ململانێی نێوان رێژیمی ئێران و دنیای دەرەوەی تاوتوێ کردو، پێی وابوو کە جۆرو چۆنیەتی یەکلابوونەوەی کێشەو ناکۆکیی نێوان ئەو رێژیمەو کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی، کار دەکاتە سەر خەبات و تێکۆشانی دژ بە کۆماری ئیسلامی لە کوردستان و سەرانسەری ئێران. هەربۆیە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان وەك هێزێکی چالاك و دیاری ئۆپوزسیۆنی کۆماری ئیسلامی، پێویستە ئامادەیی بەرەوروو بوونەوە لەگەڵ ئەگەرە جۆراوجۆرەکان لە خۆی دا پێك بێنێ. بەڵام لە رووبەرووبوونەوە لە گەڵ هەر ئەگەرێك دا،ئەوەی دەبێ هیوای پێ ببەستریێو حیسێبی لە سەر بکرێ، خەباتی خەڵکی کوردستان و چەندو چۆنی رۆڵ و نەخشی حیزبمان لە رێنوێنیوبەرەو پێشبردن و بەردەوامیی خەباتەکە دایە. لەم بارەیەشەوە پلنیۆم بڕیارو راسپاردەی تایبەتیی خۆی هەبوو کە جێبەجێ کردنیان، کاریگەریی راستەوخۆی لە سەر سەنگی حیزبی ئێمەو بزووتنەوەی کوردستان لە نێو گۆڕان و پێشهاتە سیاسی یەکان دا دەبێ.

دووەمین پلنیۆمی کومیتەی ناوەندیی هەڵبژێراوی کۆنگرەی چاردەیەم، قامکی لە سەر ئەو پێشکەوتنانە دانا کە لە بواری پێوەندیی سیاسیو کاری دیپلۆماسیداو، لە دوای کۆنگرەی چاردەیەمی حیزبەوە، بەدی هاتوون. هەر لەو کاتەش دا ئەو مەیدان و بوارانەی دەستنیشان کردن کە دەبێ کاری زیاتریان تێدا بکرێ. پلنیۆم جارێکی دیکە لە سەر بڕیاری کۆنگرەی چاردەیەم لە بارەی پێویستیی کارکردن بۆ لێك نزیك کردنەوەی حیزب و رێکخراوە سیاسییەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان و، پێکهێنانی هاوکاریو هاو خەباتی پێیدا گرتەوەو، داوای لە دەفتەری سیاسیی کرد هەوڵەکانی خۆی لەم پێوەندییەدا زیاتر بکا. پلنیۆم، وەك بایەخدانی زیاتر بە پێوەندییە کوردستانیەکان و لە پێناوی رێکوپێك کردن و پەرەپێدانی ئەو پێوەندییانە، رەزامەندیی لە گەڵ پێکهێنانی کۆمیسیۆنێکی تایبەتی بۆ ئەم مەبەستە لە ژێر ناوی" کۆمیسیۆنی پێوەندیی کوردستانییەکان"دا راگەیاند.

دووهەم مادەی دەستووری کاری کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندی باسێکی گشتی لە سەر وەزعی حیزب بوو. ئەم باسە کە لە لایەن هاوڕێی بەڕێز کەماڵ کەریمی ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبەوە پێشکەش کرا، کۆمەڵێك پرس و بابەتی پێوەندیدار بە وەزعی حیزب لە دوای کۆنگرەی چاردەیەمی گرتبووە خۆی. هاوڕێ کەماڵ کەریمی بەشێك لەو بریارو راسپاردانەی پلنیۆمی پێشوو، جێبەجێکردنیانی خستبووە سەر شانی دەفتەری سیاسی،وەبیر هێنایەوە و لە باری رادەو چۆنیەتیی جێبەجێبوونیان، هەروەها کۆسپ و تەگەرەکانی بەردەم جێبەجێبوونی بەشێکی دیکەیان، روونکردنەوەی پێویستیدا. لە درێژەی ئەو باسە گشتی یەدا، بەشدارانی پلنیۆم کەم و کورتیو لاوازیی کاری حیزبی لە ئۆرگانەکانی خۆیان و شوێن و بەشەکانی دیکەی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانیان ئاماژە پێ کرد. ئەو بڕیارو راسپاردانەی لە درێژەو ئاکامی بەشداریی چالاکانەی ئەندامانی رێبەریی حیزب دا گەڵاڵەو پەسند کران، لە رێکخستنەوەی قەوارەی حیزب و کارو تێکۆشانی حیزبی بە تایبەتی لە بوارەکانی راگەیاندن و تەشکیلات و، جێبەجێکردنی نەزم و دیسیپلین لە نێو حیزب دا، دەسەڵات و بەر چاو روونی دەدەن بە دەفتەری سیاسی.

کارێکی دیکەی پلنیۆمی ئەمجارەی کومیتەی ناوەندی، باس لەسەر گەڵاڵەی ئاییننامەیەك بوو کە دەفتەری سیاسی لە پێوەندی لە گەڵ تێکوشانی فراکسیۆنی فکری و سیاسی لە نێو حیزبی دیمۆکراتی کوردستان دا ئامادەی کردبوو. ئەم ئاییننامەیەش دوای ئەوەی بەشداران بیروراو رەخنەو پێشنیاری خۆیان بە مەبەستی ئیسلاحی مادەو بەندەکانی هێنایە گۆڕێ، پەسندکرا.

پلنیۆمی دووەمی کومیتەی ناوەندی لە درێژەی کاری خۆیدا چووە سەر کارێکی دیکە، کە کۆنگرەی چاردەیەمی حیزب، جێبەجێکردنەکەی بە کومیتەی ناوەندی ئەسپاردبوو، ئەویش ئامادە کردن و پەسەند کردنی ئارمی نوێی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بوو. ئەو ئارمە کە رۆژانی پێش پلنیۆم بۆ ئەندامانی رێبەریی حیزب بە مەبەستی نەزەر لە سەردان، رەوانە کرابوو، لە کوبوونەوەی کومیتەی ناوەندیدا قسەی لە سەر کرا و دوای ئەوەی پێشنیارو تێبینییەکانی بەشداران لە ئارمەکەدا گونجێندران، پەسەند کرا.

پێویستە بگوترێ دووەمین پلنیۆمی کومیتەی ناوەندیی هەڵبژێراوی کونگرەی چاردەیەم لە کاتێك دا دەستی پێ کرد کە رۆژێ پێشتر هێرشێکی تیروریستیی خۆێناوی لە دژی خەڵکی کەرکوك بەڕێوە چووبوو . هەروەها لە رۆژەکانی کاری پلنیۆم دا، دەستدرێژیی هەوایی فرۆکەکانی تورکیە بۆ سەر خاکی هەرێمی کوردستان، درێژەی هەبوو. بەشدارانی پلنیۆم ئەم هێرش و دەستدرێژییانەیان بۆ سەر خەڵك و خاکی کوردستان، بە توندی مەحکووم کردو وێڕای دەربڕینی هاوپێوەندیی قووڵی خۆیان لە گەڵ قوربانیانی ئەم هێرشانە، داوای وەستانی هێرش و تاوان و جینایەت لە دژی نەتەوەی کورد لە باشوری کوردستانیان کرد. پلنیۆمی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان پشتیوانیی خۆی لە داوای رەوا و قانوونیی جێبەجێکردنی مادەی ١٤٠ی دەستووری عێراق دووپات کردەوە.

بەم جۆرە پلنیۆمی دووەمی کومیتەی ناوەندی پاش ٥ رۆژ کارو چەندین کۆبوونەوە، کارو ئەرکە دیاریکراوەکانی خۆی، دلگەرم بە گەشەو پێشچوونی تێکۆشانی حیزبی و لەبەر رووناکایی بریارو پەسندکراوەکانی کۆنگرەی ١٤ و لە رەوتی باس و موناقشەیەکی جیددی و رەخنەگرانە دا، کۆتایی پێهێنا

حیزبی دیمۆکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی
٢٠٠٨/٨/٣
١٣٨٧/٥/١٣

بڕیاری ئەم دواییانەی پارلمانی عێراق بێ ئەمەگی بوو بەرانبەر بە کورد

ئاوات

ڕێبەرانی کورد ئەو پەڕی نیازپاکی یان لە خۆیان نیشان داو بە دڵەوە بۆ بنیاتنانەوەی عێراقێکی یەکپارچە هاوکاری عێراقیەکان و هێزە هاوپەیمانەکانیان کرد.

ڕۆژی سێ شەممە ٢٢ی جولای پارلمانی عێراق ڕووداوێکی جێگای پرسیارو تەنانەت نیگەرانی خولقێنی بە خۆیەوە دی. لەو ڕۆژەدا پاش ئەوەی لیستی هاوپەیمانی کوردستان وەك دووەمین گرووپی پارلمانی بە نیشانەی ناڕەزایەیی لە هێندێ بەندی پڕۆژە – قانوونی هەڵبژاردنی پارێزگاکان و بە تایبەتی پڕۆژەی دواخستنی هەڵبژاردنی پارێزگای کەرکووك بێ لە بەرچاو گرتنی تێ بینی یەکانی هاوپەیمانیی کوردستان، کۆبوونەوەی پارلمانی عێراقی بە جێ هیشت، هەلی بە دەرفەت زانی و بە پەلە پڕووزە ئەو قانوونەی پەسندکرد. سەرنجڕاکێش ئەوە بوو هەروەك بەرامبەربە دوژمنێکی دەرەکی سەرکەوتنیان بە دەست هێنابێ، هێندێك لە ئەندامانی پارلمان بە شێوەیەکی ناسیاسیانە دەستیان کرد بە دانی دروشمی بژی عێراق، هەروا بزانە بە پەسەندکردنی ئەو قانوونە عێراقیان لە سوپایەکی بێگانە ئەستاندۆتەوە.

ئەم ڕووداوە لەبەرچی جێگای نیگەرانی یە؟ بۆ وەلامی ئەم پرسیارە دەبێ کەمێك بەرەودوا بگەڕێینەوە: نزیك بە ٥ ساڵ و نیو لەمەوبەر پاش هێرشی ئامریکاو هاوپەیمانەکانی حکوومەتی پێشووی عێراق بە سەرۆکایەتی سەدام حسین ڕووخاو ئەم وڵاتە پێی نایە قۆناخێکی تازەوە. لەگەڵ ئەوەی ئاشکرایە حکوومەتی سەدام حسین بە بێ پەلاماری دەرەکی نەدەڕووخا، دۆست و دوژمن دەزانێ لە نێو گرووپ و پێکهاتەکانی عێراق دا ئەوەی لە هەمووان زیاتر نەخشی لە گۆڕینی ڕێژیم و سەقامگیرکردنی وەزعی تازەدا هەبوو، کوردەکان بوون. لە حالێك دا ماوەی زیاترلە دە ساڵ بوو کوردستانی عێراق بە کردەوە وەك وڵاتێکی سەربەخۆ بەڕێوە دەچوو، ڕێبەرانی کورد ئەو پەڕی نیازپاکی یان لە خۆیان نیشان داو بە دڵەوە بۆ بنیاتنانەوەی عێراقێکی یەکپارچە هاوکاری عێراقیەکان و هێزە هاوپەیمانەکانیان کرد. ڕێبەرانی کورد لە باشووری کوردستان نەك هەربۆ خۆیان هەوڵیان نەداوە کۆسپێك بۆ هاونیشتمانە عەرەبەکانیان دروست بکەن، بەڵکوو نەخشی یەکجارکاریگەریان لە یەکخستنەوەو لێك نزیك کردنەوەی دەستەو گرووپە ناکۆکە عەرەبەکانیش دا گێڕاوە. جگە لە نەخشی کارسازی سەرۆك کۆماری کورد کە هەربە قسەی خودی سەرکردە سیاسی یەکانی عەرەب گەورەترین یارمەتیدەری پێکەوە لکانی گرووپە ناکۆکەکان وپێکهاتە دژبە یەکەکانی عەرەبی شیعە و سوننەی عێراق بووە، هەرێمی کوردستان چەند جار میوانداری کۆبوونەوەو کۆنفرانسی دەستەو تاقمە عەرەبەکان بووە بۆ ئەوەی لە فەزایەکی ئەمن دا پێکەوە دانیشن، گیرو گرفتەکانیان چارەسەر بکەن و پێکەوە بیر لە دواڕۆژی عێراق بکەنەوە. نەخشێك کە سەرۆکی هەرێمی کوردستان لەو بارەیەوە یاریی کردووە نموونەی هەرە بەرزی بەرپرسیارێتی نیشتمانی و غەمخۆری بۆ پێکەوە ژیانی پێکهاتە جۆراوجۆرەکانی عێراق بووە. لەوەش گەڕێین کە کوردستان بە شاهیدی دۆست و دوژمن و خزم و بێگانە بۆتە نموونەیەك کە عێراقی نوێ ئەزموونی لێ وەرگرێ و ژیانی نوێ و سیستمی نوێ و پێکەوە ژیانی شارستانیانەی نوێی لێوە فێربێ.

لەگەڵ ئەوەی لە سەرەتای دروست بوونی عێراقەوە کوردەکان ناحەقیان لێ کراوە و مافیان خوراوە ڕێبەران و هێزە سیاسی یە کوردەکان شتێکیان بەدەرلە قانوونە پەسەندکراوەکان و دەستووری جێگای پەسەندی زۆرایەتی هەرە زۆری عێراقی یەکان داوا نەکردووە. سەرەنجام هەم لە قانوونی ئیدارەی کاتی و هەم لە قانوونی ئەساسی واتە دەستووری عێراق دا قەوارەی حکوومەتی هەرێم لە چوارچێوەی عێراقێکی دێموکراتیکی فیدراڵ دا بە ڕەسمی ناسراو چارەسەری مەسەلەی پارێزگای کەرکوك و شارو ناوچە کوردستانی یەکانی دەرەوەی مەڵبەندی دەسەلاتی حکوومەتی هەرێمی کوردستانیش بە پێی ماددەی ٥٨ی قانوونی ئیدارەی کاتی و ئەسڵی ١٤٠ی قانوونی ئەساسی حەواڵەی ئاسایی کردنەوەی وەزعی ئە ناوچانە و ڕیفراندۆم و هێندێ ڕێ و شوێنی پەسەندکراو کرا.

بە داخەوە لێژنەیەك کە لە پێش دا بۆ جێبەجێکردنی ماددەی ٥٨ و دوایە ئەسڵی ١٤٠ی دەستوور دانرا هیچ وەخت وەك پێویستە لەلایەن کاربە دەستانی دەوڵەتی فیدراڵەوە

هاوکاری نەکراو دووساڵ کە پاش پەسەندکرانی دەستوور بۆ جێبەجێکردنی ئەسڵی ١٤٠ی دەستوور دانرابوو، تێ پەڕی بێ ئەوەی هەنگاوێکی کاریگەر بۆ جێبەجێکردنی ئەو ئەسڵەو بە جێهێنانی ئەو ئەرکە نیشتمانی یە هاوێژرا بێ. ماوەی شەش مانگیش کە درێژکرا بۆوە بەسەرچوو، دیسان گیروگرفتەکە بە چارەسەرنەکراوی مایەوە و ئێستاش کە دەبوو لە چوارچێوەی هەڵبژاردنی نوێی پارێزگاکان دا و بە هاوکاری لەگەڵ نوێنەری ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان ڕێگا بۆ چارەسەری مەسەلەی کەرکوك و ناوچە دابڕاوەکانی دیکە بدۆزرێتەوە پارلمانی عێراق بەوجۆرە ڕەفتاردەکا کە ڕۆژی سێ شەممە ٢٢ی جولای دیتمان.

جێگای سەرنج ئەوەیە کە هەروەخت گرووپێکی دیکەی پارلەمانی لە پارلمان و حکوومەت کشابێتەوە، هەموولایەك وپێش هەموانیش ڕێبەرانی کورد هەموو هەوڵێکیان خستۆتەکار بۆ ئەوەی داخوازە ڕەواکانیان لە بەرچاو بگیرێن و بگەڕێنەوە نێو پارلەمان و حکوومەت. کەچی لە یەکەم هەنگاوی کشانەوەی پارلەمانتارە کوردەکان دا هاوکارە عەرەبەکانیان دەرفەت دەقۆزنەوە و لە پاشملەی وان دا پڕۆژە قانوونەکانیان دەگوزەرێنن ئەمە لە کاتێك دایە کە لیستی هاوپەیمانی کوردستان و حیزبە سەرەکی یەکانی کورد لەگەڵ زۆرلە گرووپە پارلمانی یەکانی عێراق و هێزە سیاسی یە بە نفووزەکان پەیمانی دووقۆڵی و چەند قۆڵییشیان ئیمزا کردووە.

ئیمە لە زۆر بۆنەدا ئەزموونی عێراقی نوێمان بە نموونەیەك بۆ چارەسەری مەسەلەی کورد لە هەمووبەشەکانی کوردستان داناوە. بەڵام بەڕاستی ڕووداوی ڕۆژی سێ شەممە ٢٢ی جولای نێو پارلەمانی عێراق زۆر مایەی دڵساردی و نیگەرانیمانە. داخوا لە بەشەکانی دیکەی کوردستانیش دا هاوپەیمانە غەیرە کوردەکان هەرئەم ڕەفتارە لەگەڵ کوردو ماف و داخوازە نەتەوایەتی یەکانی ناکەن؟ بە هەق پرسیارێکی بەجێیەو بۆ لێورد بوونەوە دەبێ. بە هەرحاڵ پارلمانی عێراق لە ڕۆژی سێ شەممە ٢٢ی جولای ڕەفتارێکی لە خۆی نیشان دا کە پێویستیی بە ڕاست کردنەوە و پێدا چوونەوە هەیە. هیوادارین هەرواش بکا.

هەڵبژاردەیەك لەو پەیامانەی بۆ کۆنگرەی چاردەیەمی حیزبی دیموکراتی کوردستان هاتوون

خوێنەرانی بەرێز لە ژمارەکانی پێشووی "کوردستان" دا هەڵبژاردەیەك لەو پەیامانەمان بڵاو کردەوە کە لەلایەن حیزبو ڕێکخراوو کەسایەتییە سیاسییەکانەوە بۆ کۆنگرەی چاردەیەمی حیزبی دیموکراتی کوردستان هاتبوون.

بەم هۆیەوە کە "کوردستان" لە باری دیزاینو دابەش کردنی لاپەڕەکانییەوە هێندێك گۆڕانی دروست کردوە ناتوانێ وەك ژمارەکانی پێشوو درێژە بە بڵاو کردنەوەی هەڵبژاردەیەك لەو پەیامانە بدا، بۆیە وێڕای داوای لێبوردنو سوپاس لەو لایەنو کەسایەتییانەی تا ئێستا پەیامەکانیان بڵاو نەکراوتەوە لەم ژمارەیەدا بە بڵاوکردنەوە ناوی ئەو ڕێکخراوو کەسایەتییانەی پەیامەکانیان بڵاو نەکراوەتەوە کۆتایی بەم بەشە دێنین:

١ـ کۆمەڵەی کوردیی سویس
٢ـ د. بێرنارد گرانژوان
٣ـ ماموستا عەزیز محەممەد
٤ـ کاك سارم سادق وەزیری
٥ـ مامۆستا شێخ عێزەدین حسێنی
٦ـ د. مارف خەزنەدار
٧ـ د. کەماڵ مەزهەر
٨ـ کاك محەممەد مەلا کەریم
٩ـ د. گولمراد مرادی
١٠ـ کاك سەلاح بەدرەدین
١١ـ کاك کەریم ئەحمەد
١٢ـ د. سەدیق محەممەد (سەرۆکی زانکۆی سەلاحەدین)
١٣ـ کاك مومتاز حەیدەری
١٤ـ شێخ جەلالدین حوسێنی
١٥ـ د. زەردەشت دیاز
١٦ـ کاك فەوزی ڕەمزی
١٧ـ کاك کرمانج گوندی
١٨ـ کاك هەندرێن دیلان
١٩ـ کاك حەمە عزیز
٢٠ـ کاك خورشید ڕەواندزی

لە کۆڕێکدا لە پارلمانی بریتانیا یادی شەهید دوکتور قاسملوو کرایەوە

بە مەبەستی ڕێزگرتن لە یادی دوکتور قاسملوو ڕێبەری مەزنی کورد، لە ماڵی لۆردەکانی پارلمانی بریتانیا کۆڕێکی تایبەت، بە بەشداریی ژمارەیەکی بەرچاو لە لۆردو پارلمانتێرەکانی بریتانیا چەندین کەسایەتیی سیاسی و ئاکادیمیکی ئورووپایی و کوردو نوێنەرانی حیزبە کوردستانی و ئێرانییەکان و هەواڵنێران پێك هات.

لە سەرەتای ئەو کۆڕەدا مەولوود سوارە نوێنەری حیزب لە بریتانیا وێڕای بەخێرهێنانی بەشداران و میوانان باسێکی کورتی لەسەر کەسایەتیی دوکتور قاسملوو کردو لەودا وێڕای ئاوڕدانەوە لەلایەنە جۆراوجۆرەکانی کەسایەتیی شەهید دوکتور قاسملوو ئاماژەی بە تیرۆری ئەو لەلایەن ڕێژیمی تێرۆریستپەروەری کۆماری ئیسلامی لە وڵاتێکی ئورووپایی (ئوتریش)کرد. ناوبراو هەروەها ئاماژەی بەوەش کرد سەرەڕای تێپەڕینی ١٩ ساڵ لەم کارەساتە، هەرچەند بکوژانی دوکتور قاسملوو ناسراون، بەڵام نەدراونەتە دادگاو تەنانەت لەلای ڕێژیمی تاران وەك پاداشی ئەم تاوانە گەورەیە پۆستی بەرزی دەوڵەتییان دراوەتێ.

دواتر لۆرد ئێریك ئێڤبری کە یەکێك لە دۆستانی لەمێژییەی گەلی کوردە، وتارێکی پڕنێوەرۆکی لەسەر کەسایەتیی دوکتور قاسملوو پێشکەش کردو تێیدا باسی لە تایبەتمەندییەکانی کەسایەتیی ئەو کردو هەوڵی بێوچانی ئەوی لە پێناو گەیشتن بە ئازادیو دێموکراسی خستە ڕوو. پاشان ئاوڕێکی لە مێژووی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دایەوەو باسی تیرۆری ئازادیخوازانی لە نێوخۆو لە دەرەوەی ئێران بە دەستی ئەو ڕێژیمە کرد. هەروەك لە کتێبەکەشی دا بەناوی "ئێران ماکەی تێرۆریسمە" ئاماژەی پێکردوە. لە تەوەرێکی دیکەی باسەکەیدا لۆرد ئێڤبری باسێکی لە جووڵانەوەی کورد بەگشتی، لە هەر چوار پارچەی کوردستان کردو لەو نێوەش دا دەورو کاریگەریی دوکتور قاسملووی لەو جووڵانەوەدا بەرز نرخاند.

لە بەشێکی دیکەی ئەو کۆڕیادەدا دوکتور کارۆل پروون هووبێر کە بەم دواییانە کتێبێکی لە سەر کەسایەتیی دوکتور قاسملوو بە ناوی "ڕەحمانی کوردان" نووسیوە، وتارێکی پێشکەش کرد. دوکتور کارۆل بە وردی باسی لە کەسایەتیی بەرزی دوکتور قاسملوو کردو باسی لە هەنگاوەکانی ئەو ڕێبەرە بۆ گەیشتن بە ئاواتە بەرزەکانی گەلی کورد کرد. ئەو کە لە نزیکەوە دوکتور قاسملووی دەناسی و زۆر جار لەگەڵیدا باس و وتووێژی هەبووە، بیرەوەرییەکانی خۆی لەگەڵ ئەو ڕێبەرە بۆ بەشداران گێڕایەوەو باسی لە زانایی، ئازایەتی، باوەڕی قووڵی ئەو بە ئازادی و دێمۆکراسی و زۆر تایبەتمەندیی بەرزی دیکەی ئەو کرد. لە بەشێکی دیکەی باسەکەیدا دوکتور پرون هوبێر، باسی هەوڵەکانی دوکتور قاسملوو لەگەڵ خومەینی ڕێبەری پێشووی کۆماری ئیسلامی بۆ گەشتن بە مافی نەتەوەیی کورد لە ئێران بە شێوەی ئاشتیانە کرد. بە دوای دوکتور کارۆل دا دوکتور سەعید شەمس ڕووناکبیری ناسراوی کورد لە بریتانیا، وتارێکی پڕنێوەرۆکی پێشکەش کرد. دوکتور سەعید لە وتارەکەیدا ئاوڕێکی خێرای لە مێژووی حیزبی دێموکراتی

←

دیپلۆماسیی ئێرانی

مینا عەلی ئیسلام — و: تەها رەحیمی

گەشتی باراك ئۆباما پاڵێوراوی پارتی دیموکرات لە هەڵبژاردەکانی سەرکۆماری ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بۆ رۆژهەڵاتی ناڤین، سەرەڕای هەڵگری رەهەندگەلی باس و پرسی ئاڵۆزاو، پەیامی روونیشی بۆ ئێران لە خۆ دەگرت.

گەشتی باروك ئۆباما پاڵێوراوی پارتی دیموکرات لە هەڵبژاردەکانی سەرکۆماری ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بۆ رۆژهەڵاتی ناڤین، سەرەڕای هەڵگری رەهەندگەلی باس و پرسی ئاڵۆزاو، پەیامی روونیشی بۆ ئێران لە خۆ دەگرت.

ئۆباما لە ماوەی ئەو گەشتە یەك حەوتوویەی بۆ رۆژهەڵاتی ناڤین، ئورووپاو ئەفغانستان، تێکۆشا بە قورس و قایمی پێ بنێتە نێو گۆڕەپانی دیپلۆماسی پراکتیکی (کردەوەیی)و خۆی بۆ وەئەستۆ گرتنی بەرپرسایەتیی سیاسەتی دەرەوەی ئەمریکاو لە ئاکام دا سیاسەتی نێونەتەوەیی، بە تواناو بە دەسەڵات نیشان بدا. بەو حاڵەشەوە زۆر کەس ئەویان پێ کەم ئەزموونتر لەوەیە کە بتوانێ رێگە چارەیەك بۆ قەیرانە بنچینەدارەکانی ناوچەی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست بخاتە روو.

بە پشت گوێ خستنی ئەو دەنگ و بەزم و هەڵایەی کە لە نێوخۆی ئەمریکا سەبارەت بە گەشتە یەك حەتوویەکەی باراك هاتە ئاراوە، ناوبراو روانگەیەکی نوێی لە کاتی پاڵاوتنییەوە بۆ سەرکۆماری ئەمریکای ساڵی ٢٠٠٨ سەبارەت بە ئێران گرتۆتە بەر، چونکە لەو کاتەوە بە پارێزێکی زۆرترەوە سەبارەت بە کێشەو پرسە پێوەندیدارەکان بە ئێرانەوە دەدوێ.

ئۆباما بەر لە هەڵبژاردنی نێوخۆیی لە پارتەکەی دا، پارادوکسیکاڵ و تەنانەت نیگەرانکەر سەبارەت بە ئێران دەدوا. بەڵام دوای بەربژێرکرانی یەکجاری لە لایەن دیموکراتەکانەوە، پارێز باڵ بە سەر هەڵوێست و لێدوانەکانی ئۆبامادا دەکێشێ.

پێشتر باراك ئۆباما لە هەڤرکێی لەگەڵ هیلاری کلینتۆن و رەقیبەکانی دیکەی دا باسی لە دانوستانی راستەوخۆ لەگەڵ ئێران و وڵاتانی بەرهەڵستکاری ئەمریکای هێنایە ئاراوە، کە هاوکات لەگەڵ ئەوەی قسەکانی ئەحمەدی نژاد سەرکۆماری ئێران سەبارەت بە ئیسرائیل، هاوپەیمانانی ئەو وڵاتەی تووشی پەرێشانی کردبوو، بەڵام بەرەبەرە وتەکانی ئۆباما لە هاوسەنگی نزیك دبنەوەو هەنووکە ئەو خاڵە بۆ هەمووان ئاشکرایە کە سیاسەتە تەوەرییەکانی ئەمریکا بە تایبەت لە بواری سیاسەتی دەرەوەدا، نەگۆڕن و پێوەندی بە بیروبۆچوونی دیموکرات و کۆماریخوازەکانەوە نیە.

پاڵوراوی پارتی دیموکراتی ئەمریکا لە میانەی سەفەرەکەیدا بۆ فەڕانسەو چاوپێکەوتن لەگەڵ نیکۆلا سارکۆزی هاوتای فەڕانسەوی خۆی، بە روونی بە گوێی ئێرانی دادا کە چاوەڕوانی هەڵبژاردنەکانی داهاتووی ئەمریکا نەبێ.

"وا باشترە ئێران، پێشنیاری نیکۆلا سارکۆزی سەرکۆماری فەڕانسەو یەکیەتیی ئورووپا قبووڵ کاو چاوەڕێی سەرکۆماری داهاتووی ئەمریکا نەکا، چونکە پێم وایە تەنیا ئاکامی چڕبوونەوەی زەختەکانی سەر ئەو وڵاتەی لێدەکەوێتەوە."

پێش زەمینەی ئەو لێدوانەی ئۆباما دەگەڕێتەوە بۆ وتووێژی لەگەڵ سارکۆزی کە بەو ئاکامە گەشتبوو فەڕانسەش هاودەنگ لەگەڵ گروپی ١+٥ چاوەڕوانی وەڵامی ئەرێنی ئێران بۆ راگرتنی پیتاندنی ئۆرانیۆمەو سەرەڕای دەدەینە ئێران، هەڵسوکەوتی خۆتان بگۆڕن و سوود لە هەموو بەرژەوەندییەکانی پێوەندیی لەگەڵ کۆمەڵگای نێونەتەوەیی وەرگرن.

بەڵام ئەگەر درێژە بە بەرنامە نایاساییە ناوکی‌یەکەی خۆتان بدەن کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی یەکپارچە گوشارەکان زیاتر دەکاو خاڵێکی تێدا شاراوە بێ، ئەویش ئەوەی کە کۆماری ئیسلامی هۆگری و هیوای بە ئاکامی هەڵبژاردنەکانی ئەمریکا نەبێ و سیاسەتە ناوکی‌یەکانی خۆشی بە پێی ئەو هەڵبژاردنانە ناگۆڕێ.

ئۆباما، ئێران و ئیسرائیل

لە لایەکی دیکەوە قسەکانی باراك ئۆباما لە بارەی بوونی

هەموو دانوستان و چاوپێکەوتن و دیاری کردنی کات بۆ درێژەی وتووێژەکان، هیچ جۆرە گۆڕانێکی لە پرۆسەی کاری ناوکی ئێران دا هەست پێ نەکردوە.

لە سەر بنەمای ئەو وتانە، رۆژی هەینی ئۆباما روو بە بەرپرسانی تاران دەڵێ: سارکۆزیش لە سەر ئەو بڕوایەیە کە کێشەی ئێران نیشاندەری بارودۆخێکی زۆر زۆر مەترسیدارنەیە. جیهان دەبێ پەیامێکی روونی هەبێ بۆ ئێران کە، دەبێ کۆتایی بە بەرنامەی نایاسایی ناوکی خۆی بێنێ.

بەڵام ئۆباما خۆی پێشەنگی ئەو پەیامە روونە بۆ ئێران بوو، ئەو جارە سیناریۆی دیموکراتی پاڵێوراوی هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری ئەمریکا بوو، زۆر روون روو بە بەرپرسانی ئێرانی وتی: ئەگەر چاوەڕوانی رووداوێکی تایبەتن کە لە سایەی ئاکامی هەڵبژارنەکانی سەرکۆماری ئەمریکاو هاتنە سەر کاری دیموکراتەکانن بە جێی کۆمارییەکان لەوە زیاتر چاوەڕێی ئەو رووداوە سەیرو سەمەرەیە مەکەن.

هەروەها ناوبراو بۆ ئەوەی کە زۆریش ئێران دڵسارد نەکاتەوە وتی: "ئێمە گوزینەیەکی روون گەمارۆکان چڕتر دەبنەوە.

ئەو پێشنیارە پێشتریش زۆر جاران لە لایەن هاوپەیمانانی و بەرپرسە کۆمارییەکان روو بە ئێران هاتۆتە بەرباس. کەواتە دەتوانین بڵێین ئۆباماش هاتە رێزی لایەنگرانی دانوستان لەگەڵ ئێران، ئەگەر ئەو وڵاتە پێش مەرجی پێتاندن راگرتن قبوڵ کات.

پاڵێوراوی دیموکرات هەنووکە بە باشی دەزانێ بچووکترین هەڵە لە سیاسەتی دەرەوەی ئەمریکا، شکستێکی تاڵی بۆی بە دیاری دێنێ و گەڕەنتی سەرکەوتنەکانی بە قسەی جیاوازو کێشە خوولقێنەر، کورتخایەنە.

ئەگەرچی هێندێك بەرپرسی ئێرانی لە وتەکانیان دیارە پێیان خۆشە ئۆباما لە هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری مانگی نوامبەر ئەمریکادا سەرکەوتن وەدەست بێنێ، ئەو وێنایەمان لا دروست دەکا کە ئێران بە هیوای سەرکەوتنی دیموکراتەکان هەنبانەی هەڵدوریوە. بەڵام سەرەڕای ئەوەش بەرپرسانی تاران بە چەندین جار دووپاتیان کردوەو پشتیوانی لە هیچ کام لە پاڵێوراوانی سەرکۆماری ئەمریکا ناکەن.

رەنگبێ ئەو جەخت کردنەوەیە،

ئیسرائیل و پێگەی جوولەکەکان لە سیاسەتی دەرەوەی ئەمریکا بەر لە هەڵبژێرانی نێوخۆی پارتەکەی و دوای ئەوە گۆڕانی بەخۆ دیوە. ئەو خاڵە لەو بوارەوە پێوەندیی بە ئێران و سیاسەتەکانی ئەو وڵاتەوە هەیە کە هەر جۆرە هەڵوێستێکی ئۆباما سەبارەت بە ئێران، بەرپرسانی ئیسرائیل لە بەرانبەر ئەو وڵاتەو بەرنامە ناوکی‌یەکەی هەستیارترو لۆبی زایونیستەکان لە سیاسەتی دەرەوەی ئەمریکا بۆ پشتیوانی لە پاڵێوراوی دیموکراتەکان، دەپرینگێنێتەوە. لە راستیدا پێوەندییەکی راستەوخۆ لە نێوان قسەکانی ئۆباما بۆ دانوستانی راستەوخۆ لەگەڵ ئێران، زیادبوونی هەوڵەکانی بەرپرسانی ئیسرائیلی بۆ زەختی زۆرتر بۆ سەر ئێران لە پێوەندیی لەگەڵ بەرنامە ناوکیەکەی و وەبیر هێنانەوەی دەسەڵات و پێگەی لۆبی جوولەکەکان لە کۆمەڵگەی ئەمریکاو لە ئاکام دا شەڕە دندووکەی نێوان ئێران و ئیسرائیل دا هەیە کە هەنووکە لەگەڵ روانگەی نوێی ئۆباما سەبارەت بە ئێران، دابەزیوە.

سیناتۆری دیموکرات، ئۆباما لە گەشت و چاوپێکەتنەکەی لەگەڵ

بەرپرسانی ئیسرائیلی، وێڕای ئەوەی کە ئێرانی خاوەن چەکی ناوکی بە "مەترسی مردن" ناو هێنا، وتی: "بە هەر چەشنێك بووە دەبێ نەهێڵین ئێران دەستی بە چەکی ناوکی رابگا."

ناوبراو بە ئامانجی سەردانی بەرپرسانی ئیسرائیلی و فەلەستینی رووی کردە ئەو ناوچەیە، لە هەمان کاتدا جەختی لە سەر ئەوە کردەوە کە: "ئەگەر ببمە سەرکۆمار، هیچ گوزینەیەك لە سەر مێزی کار سەبارەت بە ئێران وەلا نانێم".

زۆربەی راڤەچییان، ناودێری کردنی ئێرانی خاوەنی چەکی ناوکی بە "مەترسی مردن" لە زمان ئۆباماوە بە هەنگاوێکی گرینگی ناوبراو لە گۆڕەپانی سیاسەتی دەرەوەی ئەمریکا هەڵدەسەنگێنن و لەوانەیە ئەو تاقمەی دەڵێین ئۆباما لە گۆڕەپانی دیپلۆماسی دا ناکارامەیە، ئەو توندڕەوییەی بۆ سەلماندنی قسەکانیان بە بەس بزانن.

هەروەها هێندێك لە سەر ئەو بڕوایەن کە ئۆباما بە وتنی ئەوەی کە "هیچ گوزینەیەك لە سەر مێز وەلانادا" لە راستیدا بە شێوەیەکی ئاماژەیی گوزینەی سەربازی وەك رێگە چارەسەری کێشەی ناوکی ئێران قبووڵ کردوە.

لە لایەکی دیکەوە هاوکات لەگەڵ گەشتی یەك حەوتوویی ئۆباما، بەرپرسانی سەربازیی و سیاسیی ئیسرائیل سەردانێکی تریان بە مەبەستی دانوستان لەبارەی بەرنامەی ناوکی ئێران بۆ ئەمریکا داڕشتووە. رۆژنامەی ئیسرائیلی "هاتارێس" وێڕای راگەیاندنی ئەو بابەتە دەنووسێ: "سەفەری ئەهود باراك، وەزیری بەرگری ئیسرائیل، کە بڕیار بوو دوو حەوتوو پێشتر ئەنجام بدرێ، لە رۆژانی داهاتوودا ئەنجام دەدرێ و هاوکات تزیپی لیونی، وەزیری دەرەوەو شائۆل موفاز، وەزیری رێگەو بانی ئەو وڵاتەش دەچنە واشنگتۆن.

هەر لەو میانەدا ژێنراڵ گابی ئەشکنازی، سەرۆکی ناوەندی هاوبەشی ئەرتەشی ئیسرائیل، لە درێژەی سەردانەکەی لە ئەمریکا رۆژی پێنج شەممە ٢٤ی ژوئیە، لە پینتاگۆن (وەزارەتی بەرگری ئەمریکا) چاوی بە دەریا سالار مایکل مولن، سەرۆکی ناوەندی هێزە چەکدارەکانی ئەو وڵاتە کەوت.

ئەو رۆژنامەیە بە مەبەستی ئەو سەردانە دوو لایەنانە، هاوئاهەنگی دوو وڵات بۆ بەربەرەکانی دژی بەرنامەی ناوکی کۆماری ئیسلامی دەزانێ.

بەو جۆرە لە حاڵێکدا باراك ئۆباما بە روونی باس لە گۆڕانی روانگەی سەبارەت بە ئێران و پێویستی راگرتنی پیتاندنی ئۆرانیۆم دەکا، هاوکاری ئەمریکاو ئیسرائیلیش بۆ گوشاری زیاتر خستنە سەر ئێران لە حاڵی زیاد بوون دایە.

درێژەی:

لە کۆڕێکدا لە پارلمانی بریتانیا یادی شەهید دوکتور قاسملوو کرایەوە

کوردستان هەر لە سەردەمی کۆمەڵەی (ژ.ك)ەوە دایەوەو باسی لە دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان و بەربەرەکانیی گەلی کورد لەو قۆناغەدا لەگەڵ رێژیمی شادا کرد. پاشان هاتە سەر قۆناغی دوای نەمانی کۆماری کوردستان و لەم بەشەدا باسی لە پێگەیشتوویی و تێگەیشتوویی دوکتور قاسملووی رێبەر کردو رۆڵ و دەوری ئەوی لە هاتنە ناو حیزب و وەچەرخانە لە سیاسەت و خەتی فکری حیزبی دیموکراتی کوردستان، بەتایبەت دوای کۆنگرەی سێیەمی حیزب و بە دەستەوە گرتنی رێبەرایەتیی حیزب لە لایەن ئەوەوە کرد.

دوکتور شەمس لە بەشێکی دیکە لە وتارەکەیدا هاتە سەر باسی رووخانی رێژیمی شاو هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامی و چارەسەر نەکرانی مەسەلەی کورد. لەم بەشەی قسەکانی دا ئاماژەی بە دەست پێکردنەوەی خەبات و بەبەرەکانیی گەلی کوردو خەڵکی ناوچەکانی دیکەی ئێران و رۆڵی هێزە سیاسی‌یەکان و هەروەها رۆڵی دوکتور قاسملوو بۆ لێك نزیك بوونەوەی هێزە سیاسی‌یەکان و دابین کردنی دێمۆکراسی لە ئێران دا کرد.

ناوبراو پاشان باسی لە وەزعییەتی کورد بە گشتی لە هەر چوار پارچەی کوردستان و دڕندەیی رێژیمەکانی زاڵ بە سەر کوردستان دا کرد.

دوای ئەو جێرمی کۆربن ئەندامی پارلمانی بریتانیا هاتە ئاخاوتن و وتی حەقێکی رەوایە کە نەتەوەکان ناسنامەی خۆیان هەبێ و نابێ هەڕەشەیان لێ بکرێ و ئەو وڵاتانەی فرە نەتەوەن نابێ وا بیر لەوە بکەنەوە نەتەوەکان چاوترسێن بکەن، بەڵکوو دەبێ وەکوو هێزێك لە وڵاتەکەی خۆیان دا سەیریان بکەن.

ناوبراو سەبارەت بە کەسایەتیی دوکتور قاسملووش ئاماژەی بەوە کرد کە دونیا بە بوونیان چەندە باشتر دەبوو ئەگەر مابایە. ئەو هیوای خواست لە دونیا رق و دوژمنی کۆتایی پێ‌بهێندرێ و وتی دوژمنی و رق ژاراوییەو تەنیا رق و بێزاری دێنێ.

لە کۆتایی ئەو کۆڕیادەدا لە لایەن لۆرد ئێڤبری داوا لە بەشداران کرا کە دەنگ بدەن بە گەڵاڵەی بڕیارنامەیەك کە بە ناوی ئەوانەوە بنێردرێ بۆ هەموو دەوڵەت و رێکخراوە بە نفووزەکانی دنیا کە کارێك بکرێ بکوژانی دوکتور قاسملوو بدرێنە دەستی عەدالەت و بە سزای شیاویان بگەن. کۆبوونەوەکە بە پەسند کردنی ئەو بڕیارنامەیە کۆتایی پێ هات.

بڕیارنامەکە داوا لە وڵاتانی یەکیەتیی ئورووپا دەکا کە بەڵگەو دیکۆمێتەکان کۆبکرێنەوەو پەروەندەکە جارێکی‌تر بکرێتەوەو بکوژانی قاسملووو هاوڕێیانی بدرێنە دەست یاسا.

بەیاننامە

پیلانگێڕیو هێرشی تیرۆریستی لە دژی خەڵکی خۆراگری کەرکووك مەحکووم دەکەین

لە ماوەی کەمتر لە یەك حەوتوودا دوو تاوانی گەورە لە دژی خەڵکی مەینەت چێشتووی کەرکووكو ناوچە دابڕاوەکانی هەرێمی کوردستان بەڕێوە چوون. ڕۆژی ٢٢/٧/٢٠٠٨، ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، بە بێ بەشداریی لیستی هاوپەیمانیی کوردستانو بە پێچەوانەی ئەو بنەمایانەی یەکیەتیی عێراقی نوێیان لەسەر دامەزراوە، بەناو یاسایەکی لە ژێر ناوی " هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاکان"دا پەسند کرد کە دژایەتییەکی ئاشکرای لەگەڵ ڕێوشوێنەکانی یاسای بنەڕەتیی عێراقی فێدراڵدا هەبووو، بە مەبەستی پووچەڵکردنەوەی نێوەرۆکی ماددەی ١٤٠و یاسای هەڵبژاردن لە ناوچە دابڕاوەکانی هەرێمی کوردستان ئامادە کرا بوو.

بەم هۆیەوە کە ئەم بە ناو یاسایە بە شێوەیەکی نایاسایی‌و گوماناوی پەسند کراو، نیەتی دۆزینەوەی چارەسەرێکی دروستو دادپەروەرانە بۆ کێشەی ناوچە دابڕاوەکانی هەرێمی کوردستان بە تایبەت شاری کەرکووکی لە پشت نەبوو، لەلایەن سەرۆکایەتیی کۆماری عێراقەوە ڕەت کرایەوە لەلایەکی دیکەشەوە سەرۆکایەتیی هەرێمی کوردستان، پارلمانی کوردستانو لیستی هاوپەیمانیی کوردستان لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق دا، بە دژی ئەم یاسایە هەڵوێستیان گرتو هەولێکی بەربڵاویان بە مەبەستی پووچەڵ کردنەوەی ئەم تەونو بەستە لە دژی خەڵکی کەرکووكو ناوچە دابڕاوەکانی دیکەی کوردستان دەست پێکرد. خەڵکی خۆراگری کەرکووکیش ڕۆژی ٢٨/٧/٢٠٠٨ بۆ ناڕەزایەتی دەربڕین دژی ئەم کردەوەیە، هاتنە سەر شەقامەکان تا لە ڕێپێوانێکی هێمنانەو ئاشتیخوازانە دا، بە ناو "یاسای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی پارێزگاکان" ڕەت بکەنەوەو، بۆجارێکی دیکە لەسەر داوای چارەسەری دادپەروەرانەی چارەنووسی کەرکووكو ناوچە دابڕاوەکان کە خۆی لە بەڕێوەبردنی ماددەی ١٤٠ دا دەبینێتەوە، پێ دابگرنەوە. بەڵام ئەو خەڵکە زۆر لێکراوە،

وەك زۆر جاری دیکە بوون بە ئامانجی هێرشی تێرۆریستیو دوژمنانەو، ئەمجاریش باجی شێلگێر بوون لەسەر ویستە لەمێژینەکانو مافە ڕەواکانیان لێ ئەستێندرا. لە نێو ئاپۆرای هێمنانەی سەدان هەزار کەسیی خەڵکی کەرکووك دا کردەوەی تیروریستیی خۆکوژی ئەنجام دراو، هاوکات خۆپێشاندەران کەوتنە بەر دەسڕێژی نەیارانی تەبایی‌و برایەتیی خەڵکی ئەو شارەو، لە ئاکام دا، ٢٥ کەس کوژرانو زیاتر لە ١٥٠ کەس بریندار بوون.

دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە کاتێك دا پیلانگێڕیو هێرشی تێروریستی لە دژی خەڵکی شاری کەرکووكو ناوچە دابڕاوەکانی هەرێمی کوردستان بە توندی مەحکووم دەکا، هاودەردیی قووڵی خۆی بە خەڵکی شاری کەرکووك بە هەموو پێکهاتە جۆراوجۆرەکانیەوە ڕادەگەیەنێ. حیزبی دیموکراتی کوردستان سەرەخۆشی لە بنەماڵەو کەسوکاری قوربانییەکانو دانیشتووانی کەرکووك دەکاو، چاکبوونەوەی هەرچی زووتری بریندارەکانی ئەو کارەساتە بە ئاوات دەخوازێ.

هەر لەم کاتەشدا ئاواتەخوازین نوێنەرانی پێکهاتە جۆراوجۆرەکانی عێراق ئەم ڕاستییەیان لە بیر بێ کە یەکیەتیی عێراقو پێکەوە مانەوەی دانیشتووانی، بە ڕێز لێك گرتنی جۆراوجۆرییەکانو دانان بە مافە ڕەواکانی یەکترو پاراستنو بەڕێوەبردنی ئەو بنەمایانە دەستەبەر دەکرێ کە بناغەی عێراقی فیدراڵی نوێیان لەسەر دامەزراوە. خۆ دزینەوە لە جێبەجێکردنی مادەی ١٤٠و خۆ بواردن لە دابینکردنی ئەو مافانەی خەڵکی کوردستانی باشوور بە گشتیو خەڵکی خۆراگری کەرکووك بە تایبەتی دەیان ساڵە قوربانیی لە پێناو دا دەدەن، کێشەو گرفتو ئاڵۆزیی ڕۆژ بەڕۆژ زیاتری لێ دەکەوێتەوەو، دەستی دوژمنانو نەیارانی تەبایی‌و یەکیەتیی نێوان پێکهاتە جۆراوجۆرەکانی کەرکووكو هەموو عێراق بۆ پیلانگێڕیو کاری تێکدەرانە، ئاوەڵا دێڵێتەوە.

بەم هیوایەی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، پەسند کراوەکەی خۆی هەڵوەشێنێتەوەو، ئەم ئەنجومەنەو ناوەندەکانی دیکەی بڕیارو دەسەڵات لە عێراق دا، بگەڕێنەوە سەر جێبەجێکردنی ماددەی ١٤٠و، چارەسەرێکی ژیرانە، دادپەروەرانەو واقیعی بۆ کێشەی لە مێژینەی کەرکووكو ناوچە دابڕاوەکانی هەرێمی کوردستان بدۆزنەوە.

حیزبی دیموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی
٢٠٠٨/٧/٢٩
١٣٨٧/٥/٨

دوورەدیمەنی پێوەندیی نێوان سووریە و کۆماری ئێسلامی

حەمەرەسوول حەسەنپوور

بەهاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامی ڕێبەرانی ڕێژیم بە بیانووی ناردنەدەرەوەی شۆڕشی ئیسلامی پەلوپۆیان بۆ ئەملاو ئەولا هاویشت. یەکەم وڵات کە ئەم پەلوپۆ هاویشتنەی قۆستەوە ڕێژیمەکەی حافز ئەسەدی سووریە بوو. پێویستە ئاماژە بەوە بکەین کە سووریە وڵاتێکی هەژارە، بەو مانایەی کە هیچ سەرچاوەیەکی ژێرزەوی لە چەشنی نەوتی خاو لەم وڵاتە دا نییە کە کاربەدەستانی ئەو ڕێژیمە بە مەبەستی پتەوکردنی بنەما ئابوورییەکانو باشترکردنی باری ژیان و گوزەرانی دانیشتووانەکەی پشتی پێ ببەستن. تەنیا شتێکی کە لە وڵاتی سوورییە دا هێندێك قورسایی هەیە کشتوکاڵی وڵاتەکەیە ئەویش بەهۆی ئەو سەرچاوە ئاوییەوەیە کە لە باکووری کوردستانەوە دەڕژێتە خاکی ئەو وڵاتەوە و لەم ساڵانەی دوایی دا ڕێژیمی تورکیە وەك کارتێکی گوشارهێنان بۆ سەر سووریە بەکاری هێنا بۆ ئەوەی دەستبەرداری یارمەتیدانی پارتی کریکارانی کوردستان بێ.

کاتێك کۆماری ئیسلامی داوای لە حافز ئەسەد سەرۆك کۆماری پێشووی سووریە کرد پەیماننامەی ئابووریی درێژماوەی لەگەڵدا مۆر بکا بەبێ سێ و دوو لێکردن داوایەکەی پەسند کردو یەکەم پەیماننامەی ئاشکرا لە نێوان ئەم دوو ڕێژیمە دا لە ساڵی ١٣٦٣ دا گرێ دا. بەپێی بەڵێننامەی ژمارە ٦١١٤ و بە لەبەر چاو گرتنی ئاماژەی چاپەمەنییەکانی ئێران، سووریە چاردە میلیاردوحەفتاو پێنچ ملیۆنو نۆسەد و بیست هەزار لیرەی سووریەی لە ئێران وەرگرت. بە پێی ئەم بەڵێننامەیە بڕیار درابوو:

ئەلف ـ ئەم پارەیە لە بانکی ناوەندیی سووریە دابنرێو هیچ سوودێکی نەیەتە سەر و ئەم وڵاتە لە ماوەی دە ساڵدا ئەم پارەیە بە کۆماری ئیسلامی بداتەوە .

ــ ئەم پارەیە بۆ ئەم مەبەستانەی لای خوارەوە کەڵکی لێیوەربگیرێ:

ــ کڕینی بینای نوێ بۆ سەفارەتخانەی کۆماری ئیسلامی و شوێنی نیشتەجێبوونی باڵوێزی کۆماری ئیسلامی.

ـ دروستکردنی نەخۆشخانەو قوتابخانە.

ــ چاککردنەوەو چاوەدێری کردنی شوێنە مەزهەبییەکان.

ـ دابین کردنی خەرجی ئەو ئێرانییانەی بۆ زیارەت بۆ سووریە دەچن.

ــ دابین کردنی خەرجی کۆمپانییە فرۆکەوانییە ئێرانییەکان لە سوویەو....

ناشێ ئەوە نەزانین کە لە قامووسی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران دا ئەم هەموو حاتەم بەخشی تەخشان پەخشانە لە سەر حیسابی گیرفانی دانیشتووانی وڵاتەکەمانە بە واتای ناردنەدەرەوەی شۆڕشی ئیسلامییە بۆ وڵاتی سووریەی دراوسێی دەوڵەتی ئیسرائیل و دژبەری سوورییە بۆ ئەوەی لە کاتی خۆیدا بەو مەبەستەی کە ئەحمەدی نژاد هەیەتی واتە "سڕینەوەی ئیسراییل لە سەر نەخشەی جوغرافیای جیهان...." کەڵکی لێ وەرگیرێ. دوای مردنی حافز ئەسەد ئەم بەڵێننامانە چییان بەسەرهات. دیارە پاش ئەم ڕووداوەو هاتنە سەرکاری بەشار ئەسەد پێوەندییەکان جارێ هەر بەردەوامن بەڵام ناکرێ حاشا لەوە بکەین بەم چەشنەی ڕێبەرانی تاران کیسەیان بۆ هەڵدروبوو، وا دەرنەچوو. چونکە لە جێدا بەشار ئەسەد کابرایەکی ئاکادیمی و دانیشگا دیتوویەو بەتایبەتی کە لە ئینگلیستانیش خوێندوویەتی نابێ لەگەڵ باوکیدا بەراورد بکرێ. گەرچی لەو ماوەیەی ئەو چۆتە سەر کورسیی دەسەڵات دۆستایەتی بەردەوام بووە، ئەو چۆتە ئێرانو کاربەدەستانی ئێرانیش سەردانی سووریەیان کردووەو یارمەتییەکانیش بەردەوامن. بەڵام هەروەك لە مێژە وتراوە کەس دۆست و دوژمنی تاسەر نیەو بەشار ئەسەدیش ئەمە باش دەزانێ ئەگەر هەر ئاوا درێژە بە پێوەندییەکانی لەگەڵ ئێران بدا بەتایبەتی لەم ڕۆژانەدا کە " ئێران خەریکە بەتەواوی تەریك دەکەوێتەوە. بۆیە چاوەدێرانی سیاسی و ئەوانەی ڕەوشی ڕۆژهەڵاتی ناڤین لە نزیکەوە لە ژێر چاوەدێری دەگرن لە سەر ئەم ڕایە کۆکن کە نێوانی ئێران و سووریە نەك بەرەو پتەوبوون ناچێ بەڵکوو ئەگەری ئەوەی لێ دەکرێ بەرەو کاڵ بوونەوەش بچێ. چونکە کاربەدەستە پلەبەرزەکانی سووریەو لە سەرووشیانەوە بەشار ئەسەد نابێ ئەم هەموو زەنگە ئاگادار کردنەوانەی کۆمەڵی نێودەوڵەتی بە ئێران سەبارەت بە ڕاگرتنی پیتاندنی یورانیۆم نەبیسن. بەتایبەتی دوای ئەوەی کە بەشار ئەسەد لە لایەن سارکۆزی سەرۆك کۆماری وڵاتی فەرانسە بۆ ئەم وڵاتە بانگ کراو لە نزیکەوە ڕاوێژی زاری وڵاتانی ڕۆژئاوای سەبارت بە ئێران بیستووە. ئەوەی کە گۆردۆن براون سەرۆك وەزیرانی ئینگلیستان ماوەیەك لەمەوبەر لە وتەیەکیدا لە پارلمانی ئیسرائیل و لە بەردەم میدیاکاندا ڕایگەیاند کە ئێران زیاتر لە دوو ڕێگای لە بەر دەستدا نیە: یان درێژەدان بە پیتاندنی یورانیودم یان ئەوە خۆی بۆ سزای توندتری کۆمەڵی نێودەوڵەتی ئامادە بکا. دەمڕاستەکانی کۆماری ئیسلامییش ڕادەگەیەنن کە پیتاندنی یورانیۆم ڕاناگرن. بۆیە وا چاوەڕوان دەکرێ کە ئێران زیاتر بخرێتە ژێرفشارەوەو سووریەش بۆ پاراستنی پێوەندییە نێونەتەوەییەکانی لە کۆماری ئیسلامی دووربکەوێتەوە و ڕێبەرانی ڕێژیمی تارانیش بێشك هەستیان بە شتێکی لەم چەشنە کردوە. هەر بۆیە ڕایگەیاند کە ئیمزا کردنی هەر ڕێککەوتننامەیەکی ئاشتی لە نێوان سووریەو ئیسرائیل کاریگەریی لە سەر پێوەندیی سووریەو ئێران دادەنێ. شتێکی شاراوەش نیە کە سووریەو ئیسرائیل بەهۆی تورکیەوە خەریکی دانووستان و لێك نزیك بوونەوەن و هیچ دوورنیە لە ماوەیەکی کەم دا ئەم دوو وڵاتە لە ڕێگای وتووێژو دیالۆگەوە گیروگرفتەکانیان چارەسەر بکەن و بەم کارەش دەبێ چاوەڕوان بین ڕەوتی ئاشتی لە ڕۆژهەڵاتی ناڤین بەرەو چارەسەری بچێو ئەم ناوچەیە پاش ساڵانێکی دووروردرێژ ڕووی ئاشتی و ئارامی و سەقامگیری بەخۆیەوە ببینێو پێوەندیی نێوان ئەم دوو وڵاتە تا ڕادەیەکی بەرچاو لە کزی بدا.

هەموو ڕێگاکان دەچنەوە کەرکووک

حوسێن ئەحمەدپوور

لە دێموکراسییە تەوافوقییەکەی عێراقدا پێدەچێ کە بە هێزترین ئەگەر بۆ چارەسەری کێشەی کەرکووک کە هەموو لایەنەکان جگە لە کورد لەسەری ڕێك بکەون ئەوەیە کە ئەو شارە وەکوو ناوەندی هەرێمێکی سەربەخۆ بناسرێ. ئەگەرچی تا ئێستا ئەو شێوە چارەسەرییە لەلایەن هیچکام لە هێزە دیاریکەرەکانی نێو گۆڕەپانی سیاسیی عێراق گەڵاڵە نەکراوەو بەرواڵەتیش بێ ئەم هێزو لایەنانە لە ئاخاوتنە فەرمییەکانیان دا جەخت لەسەر پابەند بوون بە دەستووری بنەڕەتیی عێراق دەکەنەوە، بەڵام جار بە جار مقۆمقۆی ئەم شێوە چارەسەرییە لە نێو میدیاکاندا لە سەر زاری هەندێك سەرکردەو کەسایەتیی سیاسیی عەرەبی عێراق و تەنانەت کاربەدەستانی وڵاتانی دراوسێو دەرەکی دەبیسین. ئەمە جگە لە هەڵوێستی هەندێك هێزو گرووپی نێو کەرکووك وەکوو بەرەی تورکمانی کە لە باشترین حاڵەت دا باسی ئەوە دەکەن کە دەبێ کەرکووك وەکوو هەرێمی سەربەخۆ بناسرێ.

ئەوەی ڕاستی بێ کێشەی کەرکووك هەر لە سەرەتاوە تا ئێستا کێشەیەکی نێوخۆیی عێراق نەبووەو پێی بەرژەوەندی وڵاتانی دراوسێی عێراق بە تایبەت تورکیەو ئێران، کۆمەڵەی وڵاتانی عەرەب و ڕۆژئاوا بەگشتی و لە ڕۆژئاواش دا بەتایبەت ئەمریکاو بریتانیا کەوتۆتە ئەو شارەوە. ئەگەرچی هەندێك لە بەرپرسانی عێراق جاربەجار لە بەرانبەر هەندێك لێدوانی دەرەکی کە بەرژەوەندی خۆیاندا نابینن، بەرواڵەت ڕادەگەیەنن کە کێشەی کەرکووك کێشەیەکی نێوخۆیی عێراقە. کۆبوونەوەی ئەم هەموو بەرژەوەندییە لەم شارە کێشەکەی زۆر لە جاران ئاڵۆزتر کردووەو وێناچێ لە داهاتوویەکی نزیك دا یەکلایی بکرێتەوە، بەتایبەت ئێستا کورد بە پێچەوانەی ڕابردوو فاکتەرێکی بەهێزو کاریگەرەو هاوکات خاوەن گەورەترین بەرژەوەندییە لە شارەکەداو ناکرێ وەکوو ڕابردوو بە ئاسانی بکرێتە قوربانی سات و سەودا نێونەتەوەییەکان.

بە سەرنجدان بەو ئاڵۆزییەو پێکدادانی بەرژەوەندییەکان، پێشبینی دەکرێ کە لە داهاتوودا پێشنیاری چارەسەری لە شێوازی ناساندنی کەرکووك وەکوو هەرێمێکی سەربەخۆ بێتە ئاراوەو زۆربەی لایەنەکانی خاوەن بەرژەوەندی جگە لە کورد پێشوازیی لێ بکەن. ئەمریکا کە تا ئێستاش گەورەترین دەسەڵاتە لە عێراق و ڕۆڵێکی کاریگەر دەبینێ نایەوێ لە ماوەیەکی نزیك دا کێشەی کەرکووك یەکلایی بێتەوە.

١ ـ بۆ ئەمریکاییەکان لە دوای ڕووخانی ڕێژیمی بەعسەوە تا ئێستاش گرینگترین مەسەلە ئەوەیە کە عێراق سەقامگیری سیاسی بەخۆیەوە ببینێ و لە ڕووی تەناهییەوە ئەو وڵاتە بەرەو هێوری بڕوات. ئەگەر تەنانەت وای دابنێین بۆ ئەمریکا دیاری کردنی چارەنووسی کەرکووك

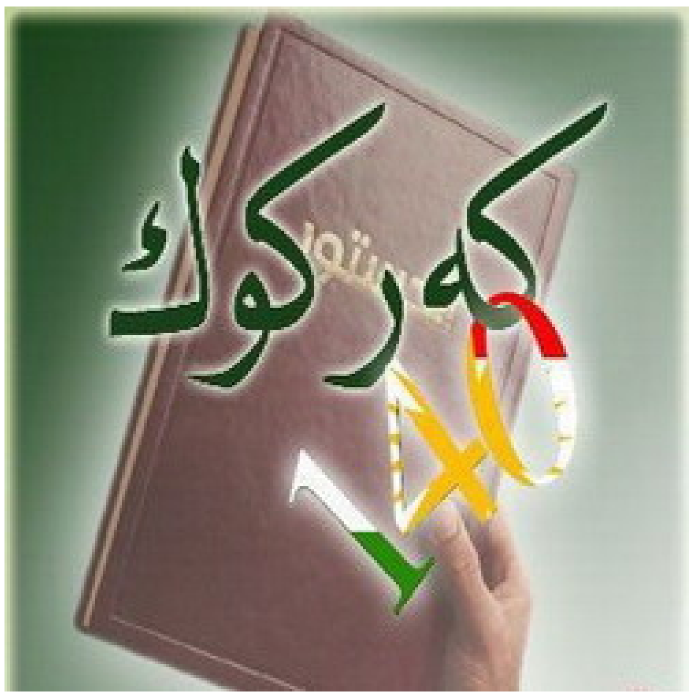

لە هیچکام لە حاڵەتەکاندا (گەڕانەوە بۆ سەر هەرێمی کوردستان، ناساندنی وەکوو هەرێمێکی سەربەخۆ، و ...) گرنیگ نەبێ، ئەوە بۆ وڵاتە یەکگرتووەکان گرینگ و بنەڕەتییە کە نابێ هیچ کارێك لە عێراقدا بکرێ کە دۆخی ئەمنیەتیی ئەو وڵاتە بەرەو ئاڵۆزی زیاتر ببا. جۆرج بووش سەرکۆماری وڵاتە یەکگرتووەکان لە دوایین لێدوانی خۆیدا ڕۆژی ڕابردوو سەبارەت بە کێشەی بڕیاری هەڵبژاردنی پارێزگاکان داوای لە لایەنە ناکۆکەکان کرد کە دیالۆگی هێمنانە بکەن. لە یەك حەوتووی ڕابردوودا نێوەڕۆکی لێدوانەکانی بەرپرسانی ئەمریکایی هەمووی لەوەدا کورت بۆتەوە بێ ئەوەیکە بە ئاشکرا لە لایەن خۆیانەوە ڕێگەچارەیەك پێشنیار بکەن. ئەمەش خۆی لە خۆیدا واتادارە.

٢ ـ شەڕی عێراق ئەمریکای لە ناوچەکەداو بەتایبەت لە نێو وڵاتانی عەرەبی لەگەڵ گرفتی نوێ ڕووبەڕوو کرد. بە باوەڕی زۆر یەك لە لە کارناسانی ئەمریکایی ئاستی نفووزو کارایی دیپلۆماسیی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دابەزیوە ـ تەنانەت پێش بینی دەکرێ کە لە ئەگەری سەرکەوتنی دیموکراتەکان لە هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری ئەمریکا، ئۆباما تایبەت کار لە سەر سڕینەوەی سیمای خراپی دیپلۆماسیی سەردەمی جۆرج بووش لە ناوچەکەدا بکا. هەربۆیە وڵاتە یەکگرتووەکان بە هۆی هەستیاریی کێشەکە بە پارێزی هەرچی زیاترەوە دەجووڵێنەوەو هەڵوێستی وڵاتانی عەرەبی و بە تایبەت تورکیە، سەبارەت بە کێشەی کەرکووك بە هەند وەردەگرێ.

٣ ـ هەوەك پێشتر ئاماژەمان پێدا هەنووکە کورد فاکتەرو یاریکەرێکی بەهێز لە عێراق و ناوچەکە دایە، هەر بۆیە ناکرێ بە ئاسانی پشت گوێ بخرێ. گەورەترین گرفتی کورد ئەوەیە کە لە ناوچەو لە ئاستی نێونەتەوەیی دا پشتیوانێکی ئەوتۆو جیددیی نیە.

گرینگی فاکتەری کورد زیاتر بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە لە ئەگەری لە بەر چاونەگرتنی بەرژەوەندییەکانی دەتوانێ تەناهیی ناوچەکە لەگەڵ گرفتێکی گەورە ڕووبەڕوو بکاتەوە.

٤ ـ کارتی تێکدانی باری تەناهیی عێراق و ناوچەکە بە شێوازی جۆراوجۆر بە دەست پێکهاتەکانی دیکەی عێراقیشەوە هەیە. پاش ڕووخانی ڕێژیمی بەعس زۆربەی هێزو لایەنە سیاسییەکانی عەرەبی عێراق بە شیعەو سوونیەوە هاتنی سوپای ئەمریکایان بە پێچەوانەی کوردەکانەوە بە داگیرکاری لە قەڵەم داو بەشێك لەم هێزو لایەنانە بۆ بە چۆك داهێنانی سوپای داگیرکەر کە پەنایان بۆ تیرۆریزم و ملیشاگەری برد. بەڵام بە تێپەڕ بوونی کات و لە بەرانبەر وەرگرتنی ئیمتیاز لە ئەمریکاو هاوپەیمانان بەرەبەرە ئەم هێزانە تێکەڵ بە پرۆسەی سیاسیی عێراق بوون و ئێستا دەبیینین کە ڕۆژ بەدوای ڕۆژ باری ئەمنیەتی عێراق بەرەو هێور بوونەوە دەڕوات. ئەم هێزانە هاوکات لەگەڵ تێکەڵ بوون بە پرۆسەی سیاسی بە تەواوەتی دەستیان لە تیرۆریزم و ملیشیا گەری هەڵنەگرتووەو لە ڕێگەی ئەم چەکەشەوە بۆ وەرگرتنی ئیمتیازی زیاتر بەردەوام هەڕەشە لە ئەمریکا دەکەن. هەر بۆیە دەبینین وڵاتە یەکگرتووەکان بەرژەوەندی ئەم هێزانە زۆر بە باشی دەخوێنێتەوەو گرینگیان پێ دەدا.

بە سەرنجدان بەو هۆکارانەی سەرەوە لە لایەك و لە لایەکی دیکەوە بە سەرنجدان بەو ڕاستییەی کە چاوەڕوان ناکرێ هیچ کام لە پێکهاتەکانی دیکەی عێراق و وڵاتانی دراوسێ بە ئاسانی مل بۆ گەڕانەوەی کەرکووك بۆ سەر هەرێمی کوردستان بدەن و تا ئێستاش نزیکترین دۆست و هاوپەیمانەکانی کورد بە پشتیوانیی وڵاتانی دەرەکی لە بەردەم جێبەجێ کردنی مادەی١٤٠ی دەستووری بنەڕەتی ڕێگری دەکەن، هەروەها دڵنیایی ئەمریکاییەکان لە کوردەکان کە بە ئاسانی ناتوانن کەڵك لە هێزی سەربازی وەرگرن، پێش بینی دەکرێ ئەمریکا چارەسەری کێشەی کەرکووك بۆ داهاتوویەکی تا ڕادەیەك دوور بەجێ بهێڵێ. دواتریش هەوڵ بدا بە چارەسەرییەکی مامناوەندی کێشەکە کۆتایی پێ بهێنێ، کە ئەم چارەسەرییە مامناوەندییەش شتێك نابێ جگە لە ناساندنی کەرکووك وەکوو هەرێمکی سەربەخۆ لە نێو عێراق دا.

لێرەدا پرسیاری گرینگ ئەوەیە کە تۆ بڵێی کوردو سەرکردایەتییەکەی لە باشووری کوردستان مل بۆ وەها گەڵاڵەیەك بداو لە ژێر فشاردا قەبووڵی بکا. ئەوەی کە لە چەند ساڵی ڕابردوودا لە هەڵوێستی سەرکردایەتیی کوردستان بەدی کراوە ئەوەیە کە کورد بە هیچ نرخێك سازش لە سەر کەرکووك و ناوچە دابڕاوەکانی دیکەی کوردستان ناکا. بەڵام ڕەخنەگرانی کورد وێڕای بەرز نرخاندنی ئەم هەڵوێستە ڕەخنە لە سەرکردایەتیی کورد دەگرن کە لە کردەوەدا لاواز جووڵاوەتەوەو نەیانتوانیوە بە تەواوی لە کارتەکانی فشارهێنان بۆ سەر هاوپەیمانان و دژبەران کەڵك وەرگرێ و تەنیا بە دیپلۆماسی قەناعەتیان هێناوە. لە ڕوانگەی ڕەخنەگرانەوە یەکێك لەو کارتە فشارانە وەڕێخستنی خەباتێکی مەدەنی و جەماوەریی بەردەوامە کە لە ڕێگەی ئەوەوە وێڕای بەهێز بوونی یەکیەتیی نەتەوەیی کوردان، هاوکات پاڵپشتێکی بەهێز بۆ دیپلۆماسیی سەرکردایەتی کوردستان لە بەغداو دەرەوە دەبێ.

دێموکراسییە تەوافوقییەکەی عێراق کە هەر لە سەرەتاوە دەکرێ بڵێین بەرهەمی ئامادەیی فاکتەری کورد بووە لە بەغدا، بە لەبەرچاوگرتنی گرینگی و هەستیار بوونی کێشەی کەرکووك و ... لە بەردەم هەڕەشەیەکی گەورە دایە. هەر هەڵەیەك لە لایەن هەر لایەنێکەوە دەتوانێ ئەم دیموکراسیەیە هەڵوەشێنێتەوەو هەڵوەشانەوەشی کارەساتی لێ دەکەوێتەوە. هەر بۆیە دەتوانین بڵێین کەرکووك ئەو شارەیە کە هەموو ڕێگاکان دەچنەوە ئەوێ.

پانۆراما

کوژرانی ٥ سەربازی تورك لە شەڕی گەریلاکانی pkk

بە پێی ڕاگەیەنراوێك کە سەرۆکایەتیی ئەرکانی سوپای تورکیە بڵاوی کردوە لە شەڕی چەند ڕۆژی ڕابردووی گەریلاکانی پارتی کرێکارانی کوردستان و سوپای تورکیا کە لە کوێستانەکانی شرناخ ڕوویدا ٥ سەربازی تورك کوژران. لە ڕاگەیەنراوەکەی سەرۆکایەتیی ئەرکانی سوپای تورکیەدا هیچ ئاماژەیەك بە کوژران یا بریندار بوونی گەریلاکان نەکراوە.

بەرەی تورکمانی دەستی لە تەقینەوەی شاری کەرکوك دا هەبووە

بە پێی سەرچاوەکانی هەواڵی باشووری کوردستان ئەو ژنە خۆکوژەی کە لە نێو خۆپیشاندەرانی شاری کەرکووك لە ڕۆژی ٢٨ی ئووتدا خۆی تەقاندەوە لە نێو بارەگای بەرەی تورکمانییەوە هاتۆتە دەرەوە. ئەم هەواڵە تا ئێستا لە لایەن سەرچاوەکانی ئاسایشەوە پشتڕاست نەکراوەتەوە.

جێی وەبیر هێنانەوەیە هاوکات لەگەڵ تەقینەوەکەدا لە لایەن پاسەوانانی بارەگای بەرەی تورکمانییەوە تەقە لە خۆپێشاندەران کراوەو چەند کەس لە خۆپیشاندەران بە تەقەی ئەو پاسەوانانە کوژراون و بریندار کراون.

ڕۆژنامەنووسانی باشووری کوردستان هەڕەشەی کوشتنیان لێ دەکرێ

دوابەدوای تیرور کردنی ڕۆژنامەنووس سۆران مامەحەمە لە کەرکوك، چەندین ڕۆژنامەنووسی دیکە هەڕەشەی کوشتنیان لێ کراوە.

بە پێی سەرچاوەکانی هەواڵ لە باشووری کوردستان، لە چەند ڕۆژی ڕابردوو ٧ ڕۆژنامەنووسی کورد بە تەلەفوون هەڕەشەی کوشتنیان لێ کراوە.

هەر لەم پێوەندییەدا ڕۆژنامەنووس ئامانج خەلیل لە سلێمانی تەقەی لێ کرا، بەڵام هیچ زیانێکی پێ نەگەیشت.

شایانە باسە تا ئێستا نەزانراوە کە ئەم ڕۆژنامەنووسانە لە لایەن چ کەسانێکەوە هەڕەشەیان لێ کراوە، بەڵام گومان لە گرووپە توووندڕەوە ئیسلامییەکان دەکرێ.

تورکیا لە تەقینەوەکانی ئیستانبووڵ pkk تۆمەتبار دەکاو pkkش ڕەتی دەکاتەوە

وەزیری نێوخۆی تورکیا یەك شەممەی ئەو حەتوویە پارتی کرێکارانی کوردستانی بە دەست تێدا بوون لە تەقینەوەکەی ئیستانبووڵ تۆمەتبار کرد. بەڵام بەر لەوە pkk ڕەتی کردبۆوە کە دەستیان لە تەقینەوەکەدا هەبووبێ.

شایانی باسە هەندێك لە شارەزایانی سیاسی تورکیا پێیان وایە کە ئەم تەقینەوەیە لە لایەن ئەندامانی ڕێکخراوی ئەرگەنەکۆنەوە کراوەو پێوەندیی بە دەسبەسەر کرانی سەرکردەکانی ئەو ڕێکخراوەوە هەیە.

تورکیە نیگەرانیی لە بڕیارەکەی ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکووك دەربڕی

وەزارەتی دەرەوەی تورکیە لە ڕاگەیەنراوێك دا نیگەرانیی خۆی لە بڕیارەکەی ئەنجوومەنی پارێزگای کەرکووك بۆ گەڕانەوە بۆ سەر هەرێمی کوردستان دەربڕی. لە ڕاگەیەنراوەکەدا هاتووە کە هەڵوێستی تورکیا سەبارەت بە کێشەی کەکووك نەگۆڕەو هەر بە نەگۆڕیش دەمێنێتەوەو تورکیا بە وردی چاودێری بارودۆخی کەرکووك و ڕووداوەکانی ئەو شارە دەکات.

"لاپەڕی ئازاد" دەرەتانێکە بۆ هاتنەگۆڕی بیروڕای جیاواز لە بارەی مەسەلە جۆراوجۆرەکان لە "کوردستان"دا. "کوردستان" تەنیا وەك مەیداندان بە بۆچوونی جیاوازو ڕێزلێگرتنیان ئەم دەرەتانەی پێك هێناوە، ئەگینا نووسەران خۆیان لە نێوەرۆکی ئەو بۆچوونانەی لەم لاپەڕەیەدا بڵاودەبنەوە، بەرپرسیارن.

کوردبوون و کوردانە ژیان لە سەردەمی ئێمەدا

پێشکەشە بە کەماڵ شەریفیی هاوڕێم کە ئێستا لە زیندانە تاریکەکانی کۆماری وەحشیگەریدا لە ژێر بێبەزەییانەترین و دڕندانەترین ئەشکەنجەکان دایەو هەروەها ئەو ڕۆحە مەزنانەی ژینێکی پڕمانا و کوردانە دەبەنە سەر.

سامان کۆنەپۆشی

لەوانەیە کوردبوون و کوردانەژیان لە رووگەگەلێکی جۆربەجۆرو فرە جۆریش پێناسە بکرێ. بەڵام لەم نقیسارەدا نامانەوێ کوردبوون و کوردانەژیان بەوە پێناسە بکەین کە هەر کەسێك بە کوردی بپەیڤێت و جلوبەرگی کوردی لە بەر بکات ئەوە کوردەو کوردانە دەژی، ئەمە شرۆڤەیەکی ئێجگار رووکارگەراو ساکاربینانەیە، چ خەیانەتکارگەلێك کە بە رەسەنانەترین شێوە بە کوردی دەئاخافتن و رەسەنترین جلوبەرگی نەریتی کوردییشیان لە بەر دەکردو گەورەترین خەیانەتەکانیشیان بە کوردو کوردستان کرد. چ گەورەپیاوانێکیش کە رەنگە هەر نەیاندەزانی بە کوردی بپەیڤن و گەلێك خزمەتی مەزنیان بە نەتەوە بەشخوراوەکەیان کرد. کوردبوون لەم وتارەدا ماناو واتایەکی جیاواز بەخۆیەوە دەگرێ. لێرەدا پێم وایە کە (رەنگە) لە سەردەمی ئێمەدا کوردبوون و کوردانەژیان لە ئاستەمترین و پڕئاریشەترین چرکەساتی مێژوویی خۆی دایە. لە درێژایی مێژوودا هیچ سەردەمێکی دیکەی کوردبوون بە بارستایی ئێستا بەرپرسایەتیی نەخستۆتە سەر شانی ئەو کەسانەی کە دەخوازن کوردانە بژین. لێرەدا کوردبوون و کوردانەژیان بە مانای هەست بە بەرپرسایەتیکردن لە هەمبەر چارەنووسی خۆو کۆمەڵگەدا دێ، نەك بە هیچ مانایەکی دیکە.

تاك هیچ نیە جگە لە ئەندامێکی کۆمەڵگەو کۆمەڵیش هیچ نیە جگە لە کۆی تاکەکان. تاك و کۆمەڵ لە هەموو رەوشێکدا لێك گرێ دراون و پێویستدارو تەواوکەری یەکترن. نە تاك دەتوانێ بەبێ کۆمەڵ بژی و ماناکانی مرۆڤبوونی خۆی بپارێزێ، نە کۆمەڵیش بەبێ تاك خاوەن ئەو ماناگەل و واتاگەلە دەبێ کە هەیەتی.

مرۆڤ بوونەوەرێکە وەك تاکێك لە کۆمەڵدا دێتە دونیاو دەمرێ، ئەوەی هەردەم هەیەو دەشمێنێتەوە، کۆمەڵە. ژیان و مردنی تاك هەموو لە کۆمەڵگە دایەو بۆ کۆمەڵەو بوون و نەبوونەکەشی هەر لە کۆمەڵگەدا واتا وەدەست دێنێ. ژیانی تاك هیچ نیە جگە لە لەدایکبوون لە کۆمەڵگەداو لە ئاکامیشدا ماڵئاواییکردن لە دونیای بوون و کۆمەڵ. ئەوەی لە ژیاندا بۆ تاك دەمێنێتەوەو بۆ ئەوە دەبێ ژیانی خۆی پێوە ببەستێتەوە، بردنەسەری ژینێکی پڕمانایە لە کۆمەڵگەداو بۆ کۆمەڵ. دیارە لێرەدا مەبەست ئەوە نیە کە تاك دەبێ لە هەموو دۆخێکدا لە خزمەت کۆمەڵدا بێ و کۆمەڵ هیچ بەرپرسایەتییەکی بەرانبەر بە تاك نیە، بەڵکوو کۆمەڵگە لە بنەمادا بۆ ئەوە هەیە کە بەرسڤی ئاتاج و پێویستییەکانی تاکەکەسەکانی بداتەوە.

تاکی بەرپرسیار ئەو کەسەیە کە ژیان و بەهرەو تواناکانی خۆی دە خزمەت کۆمەڵ دەخاو لە ئاست چارەنووس و داهاتووی کۆمەڵگەکەیدا هەست بە بەرپرسایەتی دەکا. لێرەدا کە دەگوترێ تواناکانی خۆی دەخاتە خزمەت کۆمەڵ، مەبەست ئەوە نیە کە لە هەمبەر هەموو کەموکووڕییەکانی کۆمەڵگەدا چاو دەنوقێنێ و لاوازییەکانی دادەپۆشێ، بە پێچەوانە، تاکی بەرپرسیار ئەو کەسەیە کە بوێرانە قامك لە سەر لاوازییەکان و کەموکووڕییەکانی ئەو کۆمەڵگەیە دادەنێ کە تێیدا دەژی و، بەبێ سڵکردنەوە لە تاکەکەسە نابەرپرسیارو دەسەڵاتبەدەستەکان، راشکاوانە پێیان دەڵێ کە تۆ بەم کارانە خەریکی کۆمەڵ بەرەو هەڵدێر دەبەی، ئەم رێچکەیەی گرتووتە بەرو ئەم میتۆدەی بیری پێ دەکەیتەوەو کاری پێ دەکەی دونیایەکی تاریك و لێوانلێو لە ستەم بۆ شاریڤانان بنیات دەنێت (لێرەدا مەبەستم ئەوە نیە هەر تاکێك لە دەسەڵاتدا بەشدار بوو بە کەسێکی نابەرپرسیاری لەقەڵەم بدەم).

دونیای کورد دونیایەکی خاپوور، کاول و لێوانلێو لە کارەساتی نەتەوەیی و تاکەکەسییەو رۆحی کوردیش رۆحێکی شپرزەو لێکترازاوو پارچەپارچەیە. ئەم نەتەوەیە لە درێژایی مێژوودا لە ژێر زەبروزەنگی نەتەوە دراوسێکان و ستەمی زلهێزەکاندا بووە. دابەشبوونی کوردستان تەنیا لە دابەشینی خاکی کورددا کۆتایی نەهاتوە، بەڵکوو ئەم پارچەپارچە کردنەی ماڵی کورد بە پارچەپارچە بوونی رۆحی نەتەوەیی و تاکەکەسی کوردیش دەژمێردرێ. بوونی ستەم لە سەر نەتەوەیەك دوو پەرچەکرداری لێکجیاو جیاوازی لە لایەن ئەو نەتەوەیەوە لێدەکەوێتەوە کە ستەمی لە سەرە. یەکەمین پەرچەکردار خۆبەدەستەوەدان و کۆڵدانی ئەو نەتەوەیەیە لە بەرانبەر نەتەوەی باڵادەستداو دووەمین پەرچەکرداریش رووبەڕووبوونەوەی ئەو ستەمەیە کە هەیە. دیارە کوردیش هەروەك زۆرێك لە نەتەوەکانی دیکە رێگای دووەمی هەڵبژاردوەو بە درێژایی مێژووی ستەمی باڵادەستان، کورد بەرەنگاریان بۆتەوە. بەڵام کورد هەر تەنیا بە دەست ستەمی زلهێزەکان و زەبروزەنگی دراوسێکانیەوە نەچەوساوەتەوە، بەڵکوو چەوساندنەوەی کورد لە لایەن کوردەوە یەکێکی دیکە لەو دیاردە دزێو ناحەزانەیە کە لێرەدا ئەم رۆحە ستەمکارە بە رۆحی ستەمکاریی کوردی ناودێر دەکەین. لەم روویەوە تاکی کورد کەسێکە کە هێشتا نەیتوانیوە بە شێوەیەکی دیاریکراو خۆی پێناسە بکاو خاوەن رۆحێکی شپرزەو هێشتا پێناسە نەکراوە، هەروەکی کورد وەك نەتەوەش سەری لێ شێواوەو هێشتا نەیتوانیوە ماناکانی بەنەتەوەبوونی خۆی بدۆزێتەوەو شوناسێکی دیاریکراوو دەسنیشانکراو بۆ خۆی دابتاشێ. نە تاکی کوردو نە نەتەوەی کوردیش هێشتا نەیانتوانیوە بە قۆناخێك بگەن کە سەربەستانەو بەدوور لە ستەم و چەوسانەوەو هەڵاواردن بژین. کۆمەڵگەی کوردییش هێشتا بەو قۆناخە نەگەیشتوە کە بتوانێ ژیانێکی ئاسوودە بۆ ئەندامانی دابین بکاو بەرسڤی تێکڕای ئاتاج و پێویستییەکانی تاکەکانی بداتەوە. لەم قۆناخەشدا تاکی کورد ناتوانێ خوازیاری ئەوە بێ کە کۆمەڵی کوردی هەموو خەون و ئاواتەکانی بەدی بێنێ. بەم پێیە، کوردانە ژیان بە مانایەك واتە بەرەنگاربوونەوەی ئەو ستەمەی کە لە سەر کورد هەیەو تێکۆشان لە راستای لەنێوبردنی ئەو ستەمەدا. ئەمە یەکێك لە هەرە بنەماییترین و سەرەکیترین ئەو ئەرکانەیە کە مێژووو کوردبوون خستوویانەتە ئەستۆی تاکی بەرپرسیاری کورد. لە سەردەمی ئێمەدا تاکی کورد تەنیا بە خەبات دژ بە داگیرکەران و ستەمکاران و رۆحی ستەمکاری دەتوانێ خۆی پێناسە بکاو مانا ونبووەکانی خۆی بدۆزێتەوە. هەروەکی نەتەوەی کوردیش تەنیا لە پرۆسیسی خەبات بەدژی داگیرکەران دایە کە دەتوانێ ئەو شوناسە نەتەوەییەی خۆی بدۆزێتەوە کە داگیرکەران و ستەمکاران لێیان ئەستاندوە. بەڵام هەروەك لە سەرەوەش ئاماژەی پێ کرا تاکەکەسی کورد تەنیا لە ژێر ستەمی داگیرکەراندا نەبووە، بەڵکوو یەکێکی دیکە لە چەوسێنەرانی مرۆڤی کورد رۆحی ستەمکاریی کوردییە. بەم پێیەش نابێ لە بیرمان بچێ کە تاکی بەرپرسیاری کورد ئەو کەسەیە کە جگە لە خەبات بەدژی داگیرکەرانی نیشتمان، خەباتێکی دیکەشی لە ئەستۆیە دژبە رۆحی ستەمکاری لە نێو نەتەوەکەی خۆیدا. لێرە دایە کە وەرگرتنی هەڵوێستێکی بوێرانەی جیدی لە بەرامبەر رۆحی ستەمکاری کوردییشدا بۆ خۆی دەبێتە بەشێك لە شوناسی تاکەکەسێك کە دەخوازێ کورد بێت و کوردانەو بەرپرسیارانە بژی. رەنگە پێشتر تاکە بەرپرسیارەکانی کورد ئەرکی خۆیانیان تەنیا بە خەبات و راوەستان لە بەرانبەر داگیرکەردا دەبینی، بەڵام لەم قۆناخە دایە کە تاکەکەسی بەرپرسیاری کورد، هەم دەبێ بە هەڵوێستێکی شۆڕشگێڕانەو رووخێنەرەوە لە بەرانبەر داگیرکەردا رابوەستێ و هەمیش لەم خاڵە تێگەیشتوە کە دونیای نێوخۆیی کوردیش دونیایەکی لێوانلێو لە ستەمگەلێکە کە کورد بەرامبەر بە کورد دەیکا، هەر بۆیە پێویستە، بە شێوەیەکی جیدی، رووبەڕووی رۆحی ستەمکاری لە نێو نەتەوەکەی خۆیدا بێتەوەو، راشکاوانە رەخنەو گازەندەکانی خۆی ئاراستەی دەسەڵاتدارانی کورد بکا. بەم جۆرە نەبێ کۆمەڵی کوردەواری بەرەو بوون بە کۆمەڵگەیەکی کراوەو ئازاد هەنگاو نانێ. لە کاتێکدا کە کوردانە ژیان واتە هەوڵ و تێکۆشان لە راستای بنیاتنانی کۆمەڵگەیەکی ئازادو کراوەدا. لە رەوشێکدا کە تاکی کورد تەنیا لە بیری بەرەنگار بوونەوەی داگیرکەردا بێ، ئەوا خەبات بەدژی داگیرکەرانی نیشتمانیش تەنیا خەباتێك دەبێ بە مەبەستی دەستەبەرکردنی کیانێکی کوردانە بۆ دەسەڵاتدارەیتی رۆحی ستەمکاریی کوردی و هیچی تر. نابێ لە بیرمان بچێ کە خەبات دژبە داگیرکەرانی نیشتمانیش، لە روانگەیەکی بەرینتردا، خۆی بەشێکە لە خەبات بەدژی رۆحی ستەمکاری وەك دیاردەیەکی گشتی.

پێویستیی گرنگیدان بە بزووتنەوە مەدەنییەکان لە لایەن پارتەکانی رۆژهەڵاتەوە

رەحمان سەلیمی

و. لە فارسییەوە: "کوردستان"

ستەمی نەتەوەیی لە لایەن داگیرکەرانی کوردستانەوە بەرامبەر بە کورد، هۆکاری سەرەکیی سەرهەڵدانی دژکردەوەی توندوتیژانە بووە. بە واتایەکی دیکە سەپاندنی خەباتی چەکداری و ناچاربوون بە هەڵبژاردنی ئەم شێوەیە لە خەبات، بەرهەمی سیاسەتە سەرکوتکەرەکانی رێژیم بەرامبەر بە کورد بووە.(لە رۆژهەڵاتی کوردستان وەك نموونە) لە لایەکی دیکەوە کەڵك وەرگرتن لەو شێوە خەباتە پێکهاتەشکێنە بۆتە هۆی ئەوەی دەسەڵاتداران بەرامبەر بە کورد روانگەیەکی ئەمنیەتیتر بگرنە خۆ. ئەو بابەتە خۆی بۆتە ئاستەنگێك لە بەر دەم دێمۆکراتیزەبوونی کۆمەڵگاو سنووردار کردنی هێزی مانۆڕی دامەزراوە مەدەنییەکان و لە ئاکامدا چڕتر بوونەوەی ستەمی نەتەوەیی. دەتوانین نموونەی هەرە بەرچاوی ئەو سێناریۆیە لە رۆژهەڵاتی کوردستان ببینین.

بە ئاوڕدانەوەیەك لە شۆڕشی گەلانی ئێران لە ساڵی ٥٧داو بە دەسەڵات گەیشتن و سەقامگیر بوونی سیستمێك کە لە بنەڕەتدا هیچ بڕوایەکی بە نەتەوە و مافی نەتەوایەتی نەبوو، بەو دەرەنجامە دەگەین کە کۆماری ئیسلامی بە بەکارهێنانی چەکی سەرکوت و توندوتیژی دژ بە نەتەوەی کورد، زۆربەی پارتە سیاسییەکانی کوردستانی ناچار بە هەڵبژاردنی خەباتی چەکداری کرد. ئەو کپ و بێدەنگ کردنەی کە بەرهەمی هاتنە سەر کاری سیستمێکی تێئۆکراتیك کە لە گەڵ هەموو بنەماکانی دێمۆکراسی ناتەبا بوو و گشت دەرفەتە ئاشتیخوازەکانی بۆ هێنانەئارای هێمنانەی داخوازە نەتەوەییەکانی کورد داخستبوو، تا رادەیەك سیمایەکی رەوای بە گرتنە بەری خەباتی چەکداری و خستنە پەراوێزی رەهەندەکانی دیکەی خەبات بەخشیبوو. بەڵام لە سەرەتای دەیەی حەفتاوەو بە تایبەت پاش سەرکەوتنی باڵی رێفۆرمخواری رێژیم لە هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری لە ساڵی ٧٦دا و رووداوەکانی پاش ئەو و لە ئاکامدا پەرەگرتنی پێوەندییەکان و بەرزبوونەوەی ئاستی وشیاریی خەڵك، تا رادەیەك هەلی سەرهەڵدان و چالاکیی رێکخراوە ناحکوومییەکان رەخسا کە بە کەمێك چاوپۆشی دەتوانین بڵێین بزووتنەوەی "بەرەو کۆمەڵگای مەدەنی"یان رێبەری دەکرد. ئاوڕنەدانەوەو هەندێك جار دژایەتی لە گەڵ ئەو بزووتنەوەیە لە لایەن پارتەکانی تاراوگەنشین زەبرێکی قورسی لە بزووتنەوەی ئازادیخوازی و دێمۆکراسی-خوازیی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان داوە.

راستییەکەی ئەوەیە کە ناتوانین سەرجەم چین و توێژەکانی کۆمەڵگا بخەینە چوارچێوەی بزووتنەوەیەکی سیاسی - شۆڕشگێڕی کە ئامانجی لە ناوچوونی رێژیم و دابین کردنی ماف و داخوازە نەتەوەییەکانی کورد بێ. ئەمڕۆ لە رۆژهەڵاتی کوردستان شایەتی بزووتنەوەیەکی تا رادەیەك گشتگیرین کە زۆربەی چین و توێژەکانی کۆمەڵگای خستۆتە ژێر چەتری خۆیەوە. بەڵام پارت و رەوتە سیاسییەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان و رێبەرانیان تێگەیشتنێکی راست و واقیعیان لەو بزووتنەوەیە نیەو تەنیا پشتیوانی لە تاك، ئەنجومەن و دامەزراوگەلێك دەکەن کە بە تایبەتی ئامانجی سیاسیی ئەو پارتانە بپێکن، کە ئەوەش بۆتە هۆی ئەوەی خەسارێکی جیددی بە پێگەی کۆمەڵایەتی و جەماوەریی پارتەکان لە لایەك و بە شێوەیەکی گشتگیرتر وە پەیکەری بزووتنەوەی دێمۆکراسی خوازی و ناسیۆنالیستیی کورد بکەوێ. بزووتنەوەیەك کە لە ئەنجامدا هەڵوەدای ئەو ئامانجانەیە کە پارتە ناسیۆلیستەکانی کورد بە دواوەین. حیزبی دێمۆکراتی کوردستان وەك یەکێك لە سەرەکیترین هێزەکانی ناو گۆڕەپانی سیاسیی کوردستان بە دوو دروشمی بنەمایی دێمۆکراسی و دابین کردنی مافی نەتەوەیی هەنگاوی ناوەتە پانتایی خەباتەوە. بەڵام هەموو هەوڵ و توانای خۆی تەنیا بۆ رووخاندنی کۆماری ئیسلامی کورت کردۆتەوە. دەتوانین هۆکارەکانی وەها تێڕوانینێك بەو شێوەیە کورت بکەینەوە:

ـــ بەرتەسك کردنەوەی عەینی و زەینی فەزای خەبات لە چوارچێوەی هەمان ئەو لێڕوانینانەی کە لە هەلومەرجی تایبەتی سەرەتای شۆڕشەوە سەرچاوەیان گرتوەو ناکارا بوونی پارتەکان لە خۆگونجاندنیان لە گەڵ گرینگایەتیی کەڵك وەرگرتن لە مێتۆدگەلێکی نوێ و جیهانگیری خەباتی ئازادیخوازانە.

ـــ تێنەگەیشتن لە چالاکییە مەدەنییە ناسیاسییەکان کە ئەنجومەن و رێکخراوە ناحکوومییەکان لە پێناو داخوازەکانی خۆیاندا بەڕێوەی دەبەن.

ـ شێوە روانینێکی گوماناوی لە لایەن پارتەکانی ئۆپۆزیسیۆن بەرامبەر بە چالاکانی مەدەنی و نیگەرانیی ئەوان لە بەهێزبوونی پێگەی جەماوەریی رێکخراوە مەدەنییەکان.

ـ تێنەگەیشتن لە رەوایی جیهانیی بزووتنەوەی مەدەنی و تا رادەیەك چاوەدێریی جیهانیی بە سەر چالاکانی ئەو بزووتنەوەیە.

سیاسەت لە رووگەی پلاتۆدا

سامان

پێشەکی:

میتۆدی هزرینی پلاتۆییانە بۆ سەردەمانێکی دوورو درێژ میتۆدی زاڵو هێژموونیداری بیاڤی فەلسەفە بووو، تەنانەت هەنووکەش کاریگەرییە هەرچەند ئەندۆچکەییەکانی ئایدیاو میتۆدەکانی هزرینی پلاتۆییانە بە سەر کۆمەڵێك لە هزرڤانانو بیرمەندانی سەردەمەوە دەبینرێ. پلاتۆ بە یەکێك لە شوێندانەرترینو کاریگەرترین فەیلەسووفەکانی مێژوو دەژمێردرێت، سەرەڕای ئەوەی کە ئایدیاکانی لە هەرێمی فەلسەفەدا گەلێك باسو کێشمەکێشی فکرییان پێك هێناوە، لە دیتر بیاڤەکانی بیرکردنەوەی مرۆڤ، لەوانە لە سیاسەتیشدا خاوەن میتۆدێکی سیاسیی تایبەتو بۆچوونگەلێك بووە کە لە کرداری سیاسی سیاسەتڤاناندا هەرمێنیان هەبووە.

پلاتۆ فەیلەسووفی ئایدیا رەهاکان، تاکبێژی، تاکهزرینیو چەقبەستووییە. لە باری سیاسیشەوە بە داهێنەری هەرێمە بچووکو داخراوەکانی سیاسەت، تیۆریسیەنی سیاسەتی ئایدۆلۆژیكو هەروەها بە ئامۆزای فکریو مەعریفی سیاسییە ئایدۆلۆگەکان لە قەڵەم دەدرێ.

لەم نڤیسارەدا دەخوازم باسێك لە سەر شێوازی روانینی پلاتۆ بۆ سیاسەت بکەم. بۆ ئەم مەبەستەش پێشەکی دەبێ لە سەر ئەنتۆلۆژیای پلاتۆ رابوەستینو بە مەبەستی خستنەڕووی تێگەیشتنێکی وردترو روونتر لە بۆچوونو باوەڕەکانی، هەڵوێستەیەك لە سەر چلۆنایەتیی نواڕینەوەی وی بۆ بوونو گەردوون بکەین. بە پێویستی دەزانم لە بری ئەوەی کە راستەوخۆ بێمە سەر مانای چەمکی سیاسەت لای ئەم فەیلەسووفەو بەرسڤی ئەم پرسیارە بدەینەوە کە سیاسەت لە روانگەی پلاتۆوە چ مانایەکی هەیە؟ لە سەر ئەم پرسیارە بوەستین کە پلاتۆ چلۆن لە بوونی مرۆڤو دیتر بوونەوەرەکان لە گەردووندا رادەمێنێ؟ چونکە تیۆری نموونەییەکان (نظریه مثل، مینوها) ناوەندی سەرەکیی فەلسەفەی پلاتۆیەو دەتوانین لەم سۆنگەیەوە تێکڕای باوەڕەکانی دیکەی پلاتۆ راڤەو شرۆڤە بکەین.

ئەنتۆلۆژیای پلاتۆ:

فەلسەفەی پلاتۆ فەلسەفەی ئەفراندنی جیهانێکی ئایدیالو بان - سروشتییە. فەلسەفەیەکە بوون بە سەر دوو جیهانی جیاوازدا بەش دەکا. دابەشینی بوون بە سەر دوو جیهانی جیاوازدا کۆڵەکەی بنەمایی فەلسەفەی پلاتۆیەو شێوازی رامانو وردبوونەوەی وی لە بوون دەسنیشان دەکا. پلاتۆ هەموو هەوڵەکانی خۆی چڕ کردۆتە سەر دۆزینەوەی هەقیقەتە رەهاکانی بوونو لە جێگایەکدا بە شوێن ئەم هەقیقەتەدا دەگەڕێ کە خاوەن خەسڵەتەکانی مادەو ئەم جیهانە نیەو، لەوێدا هەموو شتێك رەسەنو پاکژو بێگەردە. پلاتۆ هەموو هەوڵی ئەوە بوو لە هەقیقەتە رێژەییەکان تێپەڕێو دەستی بە هەقیقەتە رەهاو مێتافیزیکییەکان رابگا. بۆیەشە لە فەلسەفەکەی خۆیدا پشت لە هەقیقەتە رێژەییەکانی سروشت هەڵدەکاتو دەست دەداتە ئەفراندنی جیهانێکی زەینی، ئایدیالو رەسەن کە نموونەی بێگەرد و پاکژی هەموو ئەو شتانەی لە جیهانی سروشتی دان، لەوێ دایە. یان بە دەربڕینێکی دیکە، شوێنی ژیانی هەقیقەتە رەهاکانی بوونو نموونەی تەواوو کاملی تێکڕای ئەو بوونەوەرو مادانەیە کە لە سروشت (جیهانی مادی) دان. بە باوەڕی ئەو، مادەکان بە گشتی شتێك نین جگە لە کۆپی یاخود سێبەرێکی نموونە رەسەنەکەی خۆیان لە جیهانی ئایدیالدا. لە فەلسەفەی پلاتۆدا جیهانی مادی دووبارە بوونەوەیەکی ئەو جیهانە ئایدیالە مێتافیزیکییەیە کە دەی-خولقێنێت.

تیۆری نموونەییەکان، کە ناوەندی هزری پلاتۆ پێك دێنێ، دەربڕی بوونی جیهانێکی مێتافیزیکی لەم چەشنەیەو پلاتۆ بە هۆی میتافۆڕی ئەشکەوتەوە گوزارشت لە هزرو ئایدیاکانی خۆی لەم پەیوەندییەدا دەکا. لێرەدا بۆ ئەوەی کە تێگەیشتنێکی وردتر بە دەستەوە بدرێ میتافۆڕی ئەشکەوتەکەی پلاتۆ دەخەینە بەر چاوی خوێنەر.

کۆمەڵێك مرۆڤ لە ئەشکەوتێکدا دەژین. ئەم ئەشکەوتە تەنیا یەك دەرگای روو بە دەرەوە هەیەو تەنیا لەو دەرکەوە رووناکایی دێتە ژوورەوە. ئەم مرۆڤانە هەموو روویان لە دیوی ناوەوەی ئەشکەوتەکەیەو هیچکامیان چاو لە دەرەوە ناکەن. دەرەوە، ئەو شوێنەی رووناکایی لەوێوە دێو سێبەری ئەو شتە رەسەنانەی لە دەرەوەی ئەشکەوتەکە دان، دەخاتە سەر دیواری ژوورەوەی ئەشکەوتەکە. مرۆڤەکانی نێو ئەشکەوت لەگەڵ سێبەرەکاندا دەژین. بە دەربڕینێکی دیکە، ژیانی نێو ئەشکەوت ژیانە لەگەڵ سێبەری شتە راستەقینەکاندا، کە لە جیهانێکی بانتر لە جیهانی نێو ئەشکەوتەکە دان. جیهانی نێو ئەشکەوت دونیایەکی کۆپیکراوو ناڕاستەقینەیە. بەڵام مرۆڤەکان ئاگاداری ئەم راستییە نین، بە ژیان لەگەڵ سێبەرەکاندا سەرسامنو پێیان وایە ئێرە تەنیا شوێنێکە بوون لەوێدا هەیەو ئەو مادانەی کە لەگەڵیاندا دەژینو واقیان پێیان وڕماوە، راستییەکانەکانی گەردوونن. بەم پێیە خەڵکی نێو ئەشکەوتەکە خەڵکێکی نائاگاو ناتێگەیشتوون. خەڵکانێکن تێگەیشتنێکیان لە راستییە رەهاکان نیەو ئاگایان لە رەسەنایەتیی بوون نیە.

ئەم جۆرە لە ژیان بەردەوام دەبێ هەتا ئەو رۆژەی کە کەسێك لە ئەشکەوتەکە هەڵدێت. دێتە دەرەوەی ئەشکەوتەکەو بە ناو شاخو دەشتو دۆڵی دونیای راستەقینەدا پیاسە دەکا. لای پلاتۆ ئەم راکردنە لە ئەشکەوت بە تێپەڕین لە هەقیقەتە رێژەییەکانی سروشتو دۆزینەوەی هەقیقەتە رەهاو ترانسدێنتاڵەکانی دونیای پاکژو بێگەرد دەخەملێنرێ. ئەو کەسەی کە لە ئەشکەوتەکە هەڵ-دێت لە راستیدا لە هەقیقەتە رەسەنەکانی بوونو ژیان تێدەگاو ئەم راکردنە راکردنێکی هێمایییە کە پلاتۆ لێرەدا کەڵکی لێ وەردەگرێ.

بەڵام ئەرکی ئەم کەسە ئەوەیە کە پاش بینینی جیهانی راستەقینەو تێگەیشتن لە هەقیقەتی بوون، بگەڕێتەوە بۆ ئەشکەوتەکەو خەڵکی لەو راستییانە ئاگادار بکاتەوە کە دیتوویەتیو لێیان گەیشتوە. کەواتە ئەم هەڵاتنە سەرەتایەکە لە سەر تێگەیشتنی تێکڕای خەڵك لە راستییەکانی بوون. خەڵکی نێو ئەشکەوت دەبێ بکەونە شوێن قسەو پەیڤەکانی کەسی هاڵاتوو لە ئەشکەوت هەتا بە پێی رێنوێنییەکانی ئەو کەسە، دونیایەکی وێکچووتر لەگەڵ دونیای راستەقینەو بەرزدا لە ئەشکەوتەکەدا ساز بکەن. هەقیقەتی رەسەنو راستەقینە بەتەنیا ئەو شتەیە کە کەسی هەڵهاتوو باسی دەکاتو هەقیقەتەکانی دیکە هەموو رێژەیی، ناڕەسەنو کۆپیکراوی هەقیقەتە یەکانەکەی جیهانی نموونەیین.

سیاسەتو پلاتۆ:

پلاتۆ لێرەدا ناخوازێ دونیای مادی بەتەواوی رەت بکاتەوە. بە شوێن ئەم ئامانجەدا ناچێ کە جیهانی مادی ناتوانێ شوێنێك بێ بۆ ژیانکردن بە پێی هەقیقەتە ترانسدێنتاڵەکانی بوون. ئەو مرۆڤ هەتا ئاستی دەستەوەستانیو بێ-دەرەتانی لە ئاست دونیای مادیدا دانابەزێنێ. ناخوازێ بڵێ مادام مرۆڤ مەحکوومە بە ژیان لە سروشتدا، چیدیکە ناتوانێ هەنگاوێك لە جیهانی رەسەنو بێگەرد نزیك بێتەوە. ئەو پێی وایە دەکرێ دونیای نێو ئەشکەوتەکە (مادی) بکەینە جیهانێکی وێکچوو لەگەڵ جیهانی بەرزو ترانسدێنتاڵدا، ئەم کارەش بە هۆی زاڵیەتیو دەسەڵاتداریەتیی فەیلەسووفەوە دەکرێت بە سەر کۆمەڵگەدا. ئەمە فەیلەسووفە کە لە ئەشکەوتەکە هەڵهاتوەو لە راستی بوون تێ-گەیشتوە، ئەمە فەیلەسووفە کە دێتەوە بۆ ئەشکەوتەکەو خەڵکی لە راستیی بوون حاڵی دەکا. کەواتە دەبێ دەسەڵاتداریەتیی وڵاتیش بە دەست فەیلەسووفەوە بێ. لێرەدا ئەرکی فەیلەسووف تەنیا بە تێگەیاندنی خەڵکی لە راستیی بوون کۆتایی نایەت، بەڵکوو رێنوێنیکردنی کۆمەڵ بەرەو بنیاتنانی جیهانێکی وێکچووی جیهانی راستەقینە ئەرکێکی گرنگتری فەیلەسووفە. لێرە دایە کە فەلسەفەی پلاتۆ نیشانی دەدات ئایدیایەك بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری کۆمەڵگەو تێکەڵ بە سیاسەت دەبێتو چەمکی سیاسەت لای پلاتۆ واتایەکی تایبەت وەدەست دێنێ. پلاتۆ سیاسەت وەك رێکارێك دەبینێ بۆ پیادەکردنی باوەڕە ئەنتۆلۆژیكو فەلسەفییەکانی خۆی لە کۆمەڵگەدا. ئەو پێی وایە کە دەبێ فەیلەسووف کاروباری سیاسیی کۆمەڵگە بە دەستەوە بگرێ، یاخود دەبێ کەسی سیاسەتمەدار فەیلەسووف بێ. کەسێکی دیکە جگە لە فەیلەسووف . یان سیاسەتمەدارێك کە شارەزای فەلسەفە بێ - ناتوانێت کۆمەڵ بەرەو ئەو کۆمەڵگە ئایدیالە رێنوێنی بکا کە پلاتۆ باسی دەکات. کەواتە لێرەدا سیاسەت پیشەی تایبەتی فەیلەسووفانە، یاخود زانینی فەلسەفە بۆ سیاسەتمەدار شتێکی پێویستو ژیانەکییە. دەسەڵاتی سیاسی لە پاوانی کۆمەڵێك کەسی تایبەتو دیاریکراو دایەو هەموو کەسێك مافی دەستێوەردانی کاروباری سیاسی نیە. سیاسەت تەنیا شایانی فەیلەسووفە، چونکە تەنیا ئەو راستییە رەسەنەکانی لە لایەو خەڵکی دی هەموو دەبێ بکەونە شوێن وی. زۆرینەی خەڵك دەبێ بەبێ ورووژاندنی هیچ پرسیارێك بکەونە شوێن کەمینەیەکی دەسنیشانکراو. لێرە دایە کە یەکەمین دەرکەوتەکانی دروستکردنی مرۆڤی شوێنکەوتووو بیرنەکەرەوە، یان بە دەربڕینێکی روونتر مێگەل خۆیان دەنوێننو، مرۆڤەکان بە سەر مرۆڤی تێگەیشتووو ناتێگەیشتوودا بەش دەکرێن.

لێرەدا سیاسەت خاوەن ئامانجێکە کە پێشتر دیاری کراوەو دەسنیشان کراوە. سیاسەت پەیڕەوی لە بەرژەوەندییە گشتییەکانی کۆمەڵ ناکا، بەڵکوو دەکەوێتە شوێن ریزە باوەڕێك کە پێشتر دیاری کراونو خاوەن خەسڵەتێکی ئایدۆلۆژیکن. بەم پێیە سیاسەت لە رووگەی پلاتۆدا هەرێمێك نیە هەموو بیرو باوەڕە جیاوازەکان بتوانن خۆیانی تێدا ببیننەوەو کاریگەری لە سەر چارەنووسی خۆیانو کۆمەڵ دابنێن. دەسەڵاتی سیاسی پاوان کراوەو تایبەت بە کەسانێکی دیاریکراوە کە باوەڕەکانی خۆیان لە کۆمەڵگەدا پراکتیزە دەکەنو هیچ کەسێکی دیکە ناتوانێ شوێن لە سەر بڕیارە سیاسییەکان دابنێ. لای پلاتۆ جیابیری دیاردەیەکی نامۆیەو ئەویتر کەسێکی گەمژەو تێنەگەیشتوە کە تەنیا کارێك کە دەتوانێ بیکا ئەوەیە کە پەیڕەوی لە دەسەڵاتدرانی سیاسیی وڵات بکا. لەو هەرێمەدا کە پلاتۆ بۆ سیاسەت دیاری دەکا جێگایەك بۆ بیری جیاوازو جیابیران لە ئارادا نیەو سیاسەت، چ لە باری فکریو چ لە باری رێژەی بەشداریی خەڵکەوە، هەرێمێکی بچووكو داخراوە.

سیاسەتمەدارو دەسەڵاتداری سیاسی هەڵگری هەقیقەتە رەهاکانەو سەروکاری لەگەڵ هەقیقەتە رێژەییەکاندا نیە، بڕیارەکانی دەبێ بە شێوەیەکی رەها لە لایەن خەڵکەوە وەربگیرێنو جێبەجێ بکرێن، چونکە ئەو شتەی کە رێبەری سیاسی دەیڵێ پەیڤێکی رەهایەو رەنگدانەوەی شارەزایی ئەوە لە سەر جیهانی ترانسدێنتاڵو جیهانی نموونەکان، کە هەقیقەتە رەهاکانی گەردوونن. لەم رووییەوە هەموو بڕیارە سیاسییەکان لە سەرەوە بۆ خوارەوە دێنو خوارەوە تەنیا بە جێبەجێکارێکی گوێلەمشتی رێبەرانی سیاسی دەژمێردرێ. سیاسەتڤان کەسێکی داخراوە کە چوارچێوەو هەرێمی بینینی وی چوارچێوەیەکی بەرتەسكو سنووردارو هەرێمێکی داخراوە. لێرەدا کەسی سیاسی بە کەسێکی ئایدۆلۆگی داخراو دەقەبڵێنرێ کە خۆی بە هەڵگری هەموو راستییەکان دەزانێو خەڵکیو ئەوانیتریش بە گەمژەو کۆیلەی خۆی هەڵدەسەنگێنێت.

به کورتی پلاتۆ سیاسەت وەك چوارچێوەیەکی داخراوی تایبەت بە کەسانێکی تایبەت دەبینێ کە ئەم کەسانە دەبێ رێچکەی بیرکردنەوەو هەڵسوکەوتی هەموو خەڵکی دیاری بکەن. خودی ئەم کەسانەش بە پێی بیرۆکەیەکی تایبەتو بە ئاراستەی ئەفراندنی جیهانێکی ئایدیالدا کار دەکەنو دەرەتانێك بۆ هاتنەکایەی بیرو بۆچوونی جیاوازو جیابیران بۆ نێو دەسەڵاتی سیاسی لە ئارادا نیە. سیاسەت لێرەدا خۆی لە خۆیدا هەرێمێکی داخراوەو بۆ کەسانێکی دەسنیشانکراوی ئایدۆلۆگیش پاوان کراوە. ئێرە ئەو شوێنەیە کە یەکەمین دەرکەوتەکانی هزری تۆتالیتاریستیو سیاسەتی داخراوو ئایدۆلۆژیك لە هزری پلاتۆدا دەردەکەونو خۆیان دەنوێنن.

> **پلاتۆ سیاسەت وەك رێکارێك دەبینێ بۆ پیادەکردنی باوەڕە ئەنتۆلۆژیكو فەلسەفییەکانی خۆی لە کۆمەڵگەدا. ئەو پێی وایە کە دەبێ فەیلەسووف کاروباری سیاسیی کۆمەڵگە بە دەستەوە بگرێ، یاخود دەبێ کەسی سیاسەتمەدار فەیلەسووف بێ. کەسێکی دیکە جگە لە فەیلەسووف . یان سیاسەتمەدارێك کە شارەزای فەلسەفە بێ . ناتوانێت کۆمەڵ بەرەو ئەو کۆمەڵگە ئایدیالە رێنوێنی بکا کە پلاتۆ باسی دەکا.**

روونکردنەوە:

خوێنەرانی بەڕێز ئاگادار دەکەینەوە بەم هۆیەوە "کوردستان" گۆڕانکاریی بەسەر لاپەڕەبەندیی خۆیدا هێناوە ناتوانێ درێژە بە بڵاوکردنەوەی کتێبی "سوسیال دیمۆکراسی چییە؟" بدا. بۆیە وێڕای داوای لێبوردن لە وەرگێڕیئەم کتێبە و خوێنەران بەڵێن دەدەین فایلی تەواوی ئەم کتێبە لە سایتی "کوردستانو کورد"(www.kurdistanu kurd.com) دا بڵاو بکەینەوە.

دەستەی نووسەرانی "کوردستان"

حیجابی زۆرەملی ستەمێکی تاقەت پڕووکێن

وەنەوشە ئازاد
و: حەلیمە ڕەسووڵی

تێکۆشانە مرۆییەکان، پێشکەش کردنی ڕێگاچارەو ئاماژە کردن بە ئاکامەکانی یاسا کۆمەڵایەتییە هەڵەکان نەک هەر لەو نیزامە سەرەڕۆیەدا پاداشتێکی نیە، بەڵکوو هەر وەك دەبینین بۆتە هۆی گیروگرفتو مەحکووم بوونی ئەوانەی شارەزای کاروبارنو ئەو ئیددعایەش پێویستی بە سەلماندن نیە. بەڵام بێدەنگی کردنم پێ باش نیە لانیکەم دەورگێران لە ڕادەی ڕوونکردنەوەیەکی بێبایەخیشدا بە دەورێکی گرنگ دەزانم.

لەسەر حیجابی زۆرەملی لە ئێرانداو ئاکامەکانی، نووسینی زۆر لە ڕوانگەی جۆراوجۆرەوە نووسراوە. ئەو نووسراوانە بە تایبەتی ئەوانەی کە لە زمان ژنانەوە نووسراون دەردەدڵگەلێکی قورس و جێگای لێوردبوونەوەو تێڕامانن.

بە مەبەستی پێوە زیاد کردن بەو دەردە دڵانەیە کە منیش دەنووسمو لەو بڕوایە دام کە دەبێ ئەوەندە بنووسینو هاوار بکەین کە تەنانەت ببینە هۆکاری کەڵکەڵەی فکریی بیر کورتترین لایەنگرانی ئەو ئازاردەرە.

ئەگەر ئەم پرسە کە "ناوشیاریی ژنان سەبارەت بە مافەکانی خۆیان پەرە بەو ستەمە دەدا کە لێیان دەکرێ" قبووڵیش بکەین. بەڵام ناتوانین نکۆڵی لەوە بکەین کە ئەو ناوشیارییە ئاکامی ئەو دیاردە زرڵمو زۆرییەیە.

بێئاگایی پیاوان لە مافی ژنان بە ستەمێك هەم لە ژنانو هەم لە پیاوان دەزانین. چونکە ناکرێ ئیددعای ئەوە بکەین کە ئاکامی تاڵی سەرچاوە گرتوو لە ستەم لە ڕەگەزێك، داوێنی ڕەگەزەکەی دیکە ناگرێتەوە حیجابی زۆرەملی نموونەیەکە لەو زوڵمو زۆریانە.

بۆ هەمووان ڕوونو ئاشکرایە کە حیجاب لە ئێراندا بەر لەوەی کە حوکمێکی شەرعیو ئایینی بێ ئامرازێکی سیاسییە بیانوویەکە بۆ سەرکوتی ژنان. بەو هۆیە کە ڕۆڵی ژنان لە هەر چەشنە گۆڕانکارییەکدا ئەگەر ڕۆڵو ئەرکی پیاوان زیاتر نەبێ کەمتر نیەو یان نابێ کەمتر بێ.

تەنانەت ئەگەر وەك ئامرازێکی سیاسییش چاوی لێنەکەین کە وای دەبینینو هەر واشەو ئەگەر بە حوکمێکی شەرعی ئیسلامیی بزانین دیسانیش هەر ئەم حوکمە شەرعییە ئەوە نیە کە بێ ئەوەی بەڵگەی قایمی لە دەستدا بێ بچێتە نێو ژیانی ژنانەوە، ئەگەر وای دانێن بەڵگەی قایمیشی بۆ بوونی حیجاب هەبێ بەو حاڵەش زۆرەملی بوونی ئەو لە دنیای ئەمڕۆدا بە لەبەر چاوگرتنی ئەو هەموو خوێندنەوە نەرێنییە شیاوی پاساودان نیە. ڕەنگە بە پێی ئیدعای هێندێك کەس لە وڵاتانی دراوسێ یان تەنانەت لە ڕۆژئاواش هێندێك کەسی کاڵ کە دووراودوور لە شتەکە دەڕوانن پێیدا هەڵ بڵێن کە دیارە متمانە کردن بەوانەی ئەمە دەگێڕنەوە جێگای گومانە. چونکە یەکێك لەوانەی ئەمە دەگێڕنەوە کەسێك نیە بێجگە لەم سەرۆك کۆمارە "خۆشەویستو ریفۆرمخوازە" ناسراوەمان کە وادیارە لە یەك دوو ئاخاوتنی ئەم دواییانەیدا لافی ئەوەی لێداوە کە ژنێکی وەزیری فەرهەنگی (ڕۆژئاوایی) بە حیجابیدا هەڵگوتوە!!

بەڵام من گومانم لەوە هەیە کە تەنانەت ئەگەر وەها ڕووداوێك ڕاستیش بێ ئەو تەنانەت بە شێوەیەکی کاتییش مەیلی بۆ حیجابیش چووبێ لەگەڵ زۆرەملی بوونی دا نیە!

حیجابی ئیسلامی بۆ ڕێژیمی دەسەڵاتدار هێزێکی کەم نیە چونکە بە تێکەڵ کردنی ئەو لەگەڵ داب‌و نەریتە هەڵە کۆمەڵایەتییەکان دەبنە هۆی بوار خۆشکران بۆ خەسار هەڵگریی زیاتری ژنان، چەکێك ساز دەکەن کە بە هاوکاریی ئەو، هەموو جۆرە ویستو داخوازییەکی دیکەش سەرکوت دەکەن. پیاوانی کۆمەڵگای ئێمە ڕەنگە زۆر بە کەمی سەرنجیان دابێتە ئەوە کە دیاردەی حیجابی زۆرەملی لە ئێراندا بە چەشنێك سووکایەتییەکە بەوان چونکە تەنیا وڵاتێکین کە پاراستنی ناموسی ژنەکانمان داوە بە یاسا!

خاڵێکی دیکە هەر لەو پەیوەندییەدا ڕۆحیو دەروونیی ئەو دیاردەیەیە لەسەر ژنانی ئێرانی کە بە تێپەڕ بوونی سی ساڵ لەو کە ماوەیەکی کورتیش نیەو تەواوی تەمەنی گەنجی ژنێکی هاوتەمەنی شۆڕش لە خۆدەگرێ، ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ زیاتر دەبێ. دەبێ بڵێین کە ڕواڵەتی زۆرەملی کردن لە پۆشین بە چەشنێك زیانی بە ڕۆحو دڵو غیرەتو لە هەمووان گرینگتر بە هەڵس‌و کەوتی کۆمەڵایەتیی ژنان گەیاندوە کە سەرنج نەدان بەو بێجگە لە دوژمنایەتیی بێسنوورو بیرکورتیو کاڵو نەفامیو ئۆگری بە پاراستنی دەسەڵاتی ئارایی لەلایەن ڕێژیمەوە هیچ واتایەکی نیە.

سەرەڕای ئەوەش نابێ هەستی خۆ بە کەم زانینەی کە ژنانی ئێمە لە بەرانبەر ژنان لە کۆمەڵگاکانی دیکەدا تووشی بوون لە بیر بکەین چونکە نەبوونی دەسەڵاتو مافی هەڵبژاردن کە لە سەرەتاییترین مافەکانی مرۆڤە ساڵانێکە لەوان ئەستێندراوەتەوەو ئەوان ناچارن هەموو ڕۆژێ بەیانییان جل‌و بەرگێك لەبەر بکەن کە خەیاتی بێسەلیقەی یاسای ئیسلام بە لەشیانیەوە دووریوەو کاتێك کە دێنەوە ماڵ بە بێزاری تەواوەوە فڕێی دەدەنە سووچێك. باس لەو ژنانەش ناکەین کە ماڵەوەش زیندانی یەکەمیانە! بێزاری لە حیجابی زۆرەملی بواری بێزار بوون لە ئایینو بیرو ڕای ئایینی لە زۆربەی ژنانی خوێندەوارو تینووی حەقیقەتی لە ئێراندا ئامادە کردوە، هەر چەندە کە ئەوەی دیکەیان بە نەرێنی دانانێم بەڵکوو وەك ڕیزپەڕێك بە سەرکەوتنێکی زۆرەملی دەزانم.

وەرن بەبێ ئەوەی پێویستیمان بەوە هەبێ فیمینیست بین بڕوامان بەوە هەبێ کە دیاریکردنی ئەوە کە قژی ئێمە، جەستەمانو ئەندامەکانمان چ کاتێك سێکسییە یان نیە لە ئەستۆی خۆمان بێو لە بنەڕەتدا قەبووڵ بکەین کە ئەوە بیرکردنەوەی ئێمەو پیاوانی ئێمەیە کە تەناهیی ڕەگەزیمان دەداتێ نەك جۆری پۆشینمان! زۆر بە داخەوەم کە وا بیر بکەینەوە کە چەند میتر قوماشی زیاتر ئێمە دەپارێزێ لەبری ئەوەی کە وەها بیر بکەینەوە کە هێزی پاراستنی منو ئەمنییەتی من لە نەستو ڕاهێنانی ڕۆشنبینانەی من دایە. بەرەوژوور بردنی تەناهیی کۆمەڵایەتی "شتێك نیە کە بە داخستنی هۆڵەکانی زەماوەندو باتۆمو بگرەو بەردەی کۆڵانو شەقامەکان وەدەست بێ! بەرەوژوور بردنی تەناهیی کۆمەڵایەتی "لە ئاکامی گەشەو هەڵکشانی ڕوانینەکاندا بەرهەم دێ. ئەوە گرینگ نیە کە ئێمە لە بەر تەسك کردنەوەکان دا تووشی هەڵەیەك نەبین گرینگ ئەوەیە کە لەوپەڕی ئازادیدا ئێمە خاوەنی وەها هێزێك بین. ئەو خۆ هەڵخەڵەتاندنانە تاکەی لەو کۆمەڵگایەدا درێژەی هەبێ؟ پرسی سێکس وەك سروشتیترین وارسکەو پێداویستیی مرۆیی بۆ دەبێ لە جیاتی ئەوەی کە بە چەشنێکی دروست فێری گەنجان بکرێ بووەتە بۆیەك کە تەنیا لە ژێرخانەکاندا بە دوور لە هەر جۆرە کۆنترۆڵو ڕێنوێنییەك تووشی گەندەڵی بێو.... باس لە زۆر بوونی لەشفرۆشیو بازرگانی کردن بە ژنانی ئێرانی لە نێوەوەو دەرەوەی وڵاتو لادانی ئەخلاقی لە نێو ژنانیشدا ناکەین هیوادارم بە هەڵە تێنەگەن، بەڵام ڕەنگە هەر ئەم کەمو کوڕییانەو هەستی خۆ بە کەم گرتنانە بۆتە هۆی ئەوە کە بە داخەوە خۆ بە دەستەوەترین ژنەکان ژنانی ئێرانی بن.

ئەگەر حیجابی زۆرەملی ڕێگایەکی چارەساز بوایە دەبوو چارەسەرییەکی کردبایە.

هەر ئەو بیرۆکەیەیە لە من دا هاواری "نا" بۆ حیجابی زۆرەملی بەرز کردۆتەوە. لەوە گرنگتر هاواری "نا"ی بۆ کەرەستە بوون بە مەبەستی پاراستنی سیستمو لەوەش گرنگتر هاواری "نا" بۆ ناحەز بوون بەرز دەکاتەوە.

من هیچ کات ئەو جوانییەی کە پیاوانی ئایینی لە حیجابدا دەیبینن نابینمو چونکە ژنم جوانیو جوان بوونی من شتێکی ژیانەکییەو ئەوە هەستێکی ڕیشەدارو لە هەناوی من دایەو نەنکۆڵی لێ دەکەمو نە لە بوونی شەرم دەکەم. هەر پلەو پایەیەکم هەبێ خۆ فریو نادەم.

ئەگەر لە بارەیەوە بیر بکەینەوە ڕەنگە زیاتر خێرو بێرەکانی ئەو حیجابە زۆرەملییەمان بۆ دەردەکەوێ! ئێستا کە ژنان لە ئێراندا زۆر بە توندی ڕوویان کردۆتە مکیاژو خۆ جوان کردنو گریم کردنی خەستو تۆخ.

کچانی ئێرانی لە تەمەنی زۆر کەمدا کە هێشتا گەشەی جەستەییو سێکسیی پێویستیان نەکردوە هەست بە پێویستی چاوو برۆ هەڵگرتن دەکەنو هەوڵ دەدەن کە ئەو بەشە لە ڕوخساریان قژیان کە لە ژێر حیجاب دانیە بە باشترین شێوە برازێننەوە بۆ ئەوەی هێندێك لە ناحەزیی سەرپۆشی هەمیشە ڕەشیان کەم بکەنەوە. ڕوانینێکی ورد لە فۆرمی سەرپۆشی قوتابییانی کچ لە قوتابخانەکان بە باشی دەربڕی ئەو کاتو وزەو فکرەیە کە لە پێناو ڕێك خستنی ئەواندا بەکار هاتوە بۆ ئەوەی جۆرێك لەسەری بکەن کە تەنیا لایەنی یاسایی ئەویان پاراستبێ! لە شوێنی دیکەدا ئەو سەرپۆشانە دەبن بە دەستماڵێکی تەسك؟

زۆر بە کەمی دەبینرێ کە لە ڕێورەسمی بەیانییانی قوتابخانەکاندا بەڕێوەبەرانی قوتابخانە پرسی پاراستنی حیجاب وەبیر کچان نەهێننەوەو یان هەڕەشەی کەم کردنەوەی نمرەی ڕێکوپێکیان لێ نەکەن لە مێژە کە لە قوتابخانە کچانەکاندا پێوانەی ڕێکوپێکی قوتابییەکی کچ لەو وشەیەدا کورت کراوەتەوەو ئەویش "حیجاب"ە.

لە جیاتی ساکار پۆشی لە ڕێورەسمەکاندا جل‌و بەرگی پڕ زەرقو بەرق بۆتە باو، بە کورتی ئەمە کە ژنانی ئێمە لە ڕاستیدا لە جوانییەك دەگەڕێن کە ونیان کردوە. یان باشتر وایە کە بڵێین حیجاب لێی ئەستاندوون. ئەو حیجابەی کە ئیسلام لە ئێراندا دەیهەوێ زۆر بە کەمی دەبینرێ. ئەوە ڕاستییەکی زۆر شیاوی تێڕامانە کە حیجاب پیاوانی ئێمە فێر دەکا کە بە ڕوانگەیەکی سێکسییانەوە وەك ڕەگەزی دووهەم لە ژنان بڕوانن. کوڕێکی تەمەن ١٢ ساڵان کاتێك کە کچە هاوتەمەنەکەی خۆی لە جل‌و بەرگێکی قێزەوەنی بەم چەشنەدا دەبینێ. یەکەم هۆکار لە بوونی جیاوازییەکاندا دەبینێو لەوێ ڕا هەستی باڵادەستی بەسەر ژن دا سەرەتایەکی بێئەملاو ئەولایەو، وردە وردە نەریتی باو لە کۆمەڵگاشدا هاوئاهەنگی لەگەڵ دەکاو بەرهەمی ئەو خولقانی پیاوێکە بە ناوی پیاوی ئێرانی!

من لێرەدا نامهەوێ هەڵسوکەوتو بیرکردنەوەی پیاوانی ئێرانی لەسەر ژنان بخەمە ژێر پرسیارەوە چونکە ئەوانیش بە جۆرێك بە قوربانیی هەلو مەرجێك دەزانم کە ڕەوتێکی کۆنەپەرەستانەی هەبووەو سروشتییشە کە لەوەها هەلومەرجێك دا ژمارەیەکی زۆرتر پیاوی خاوەن ڕوانگەی دژە ژن پێ دەگەن. ڕوانینێك لە ڕووداوی زانکۆی زەنجان کە دەبوو بە قازانجی ئەو کچە زۆرلێکراوە کۆتایی پێی هاتبایە ئەو دۆخە زیاتر دەخاتە بەرچاو. هەرکات ژنانی ئێمە بیانەوێ سەریان بەرز بکەنەوەو سەبارەت بەو شتەی بەسەریان دێ هاوار بکەن بە چەکی "ئابڕوو" بێدەنگیان دەکەن.

دەیانهەوێ هەموو کەس بێتە سەر ئەو بڕوایە کە لەو وڵاتەدا هیچ شتێك ڕووی نەداوەو هەمووان لە ژێر سیبەری ئیسلامدا ئاسوودەییان دەستەبەر کردوە. خاڵی سەرنجڕاکێش لێرە دایە کە لە شوێنێك کە ژنان بەهۆی چەکمەو چەند تاڵ قژ دەگرن کاتێك کە باس لە دەستدرێژی کردن بۆسەر کچێکی خوێندکار دێتە ئاراوە بەڕێز وەزیری زانست (علوم) دەفەرمێ کە ئەو فیلمە دەربڕی شتێکی زۆر نیە، تەنیا کچێك دەردەخا کە سەرپۆشی لەسەر دانیە. ڕەنگە سەرپۆش نەپۆشین لە ژووری بەرپرسی بەشی خوێندکار تاوانێکی زۆر نیە!! بەڵام هێندێك لادرانی سەرپۆش لە شەقامەکان یان لە شوێنەکانی دیکەی زانکۆدا تاوانە!!

هۆبزو گرێبەستی کۆمەڵایەتی

هوشەنگ رەحیمی

کاتێک ماف و ئازادییەکان وەبەرچاو بگرین، ژێر دەستەکان پارێزگاری لە دەسەڵاتدارەکان دەکەن - کاتێکیش پارێزگارو پشتیوان هاتە ئاراوە، دەسەڵاتو شەرعییەت لە دایك دەبێت. کەواتە لە هکارانی اوکێشەی نێوان دەسەڵاتدارو ژێردەستەدا چ "گارانتییەك" بۆ پاراستنی مافی تاکەکانو هاوسەنگیی هاوکێشەکە هەیە؟ تیۆریی گرێبەستی کۆمەڵایەتی social contract کە بە پلەی هەرە بەرز وەك تیۆرییەکی دژ بە هزری تیۆکراتی (دەسەڵاتی خودایی) سەری هەڵ داوە کە خۆی لە مافی خوایی پاشاکاندا دەبینێتەوەو وەکوو تیۆرییەکی تاکگەرایی سیاسی گەڵاڵە بووو بانگەشەی بۆ ئەوە کرد کە دەبێ دەوڵەت لە سەر بنەمای زۆرترین لێك تێگەیشتن لە نێوان یەك بە یەکی تاکەکاندا بتوانێ دەسەڵاتێکی پارێزراوی هەبێ. گرێبەستی کۆمەڵایەتی دەیهەوێ مرۆڤ وێنا بکات بەر لە دروست-بوونی دوڵەت یان دەسەڵاتی سیاسی، تا لەوێوە رەخنەو شیکردنەوەی خۆی لە سەر کۆمەڵگاو دەسەڵات گەڵاڵە بکات.

هێندێك لە سەر ئەو بڕوایەن کە ئەم قۆناخە واتە (بارودۆخی سروشتی Natural state قۆناخی بەر لە بە کۆمەڵایەتی بوونەو هێندێکی دیکەش بە قۆناخی پێش بە سیاسی بوونی ناوزەد دەکەن. تۆماس هۆبز دامەزرێنەری ئەم تیۆرییەیەو دوای ئەویش گەیشتە جان لاكو دواتر لە لایەن ژان ژاك رۆسۆوە گەشەی پێدرا. تۆماس هۆبز (١٥٨٨ - ١٦٧٩) ماتریالیست بووو لە سەر ئەو بڕوایە بوو مادە تەنیا بوونی هەیەو دەتوانین دیاردەکان وەکوو بزاوتنی میکانیکی شی بکەینەوە،

ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە بە سەر بیری سیاسیی هۆبزیشدا زاڵ بوو هەر بۆیە دەوڵەتی وا پێناسە کرد. بەشی هەرە زۆری بیرمەندانی گرێبەستی کۆمەڵایەتی لە حاڵەتی سرووشتیدا هەر کام لەوانە لە روانگەی خۆیانەوە سەیری مرۆڤو بارودۆخی مرۆڤیان کردووە. هۆبز بۆ گرێبەستی کۆمەڵایەتی لە سەر ئەو بڕوایە بوو کە چیەتیی مرۆڤ نەگۆڕەو پێی وابوو مرۆڤ خاوەنی کاراکتەرێکی دوالیستانەیە (دوگانگی شخصیت)، لە لایەکەوە کەسایەتییەکەی دەکەوێتە ژێر کاریگەریی هەستو سۆزو لە لایەکیتریشەوە دەکەوێتە ژێر کاریگەریی لۆژیکەوە. لێرەدا مەبەستی هۆبز ئەوەیە کە مرۆڤ بوونەوەرێکی خۆپەرەستو تەنیاو خۆتەوەرەو لە بارودۆخی سرووشتیدا ئامادە نیە تێکدەری هیچ جۆرە تەکووزییەك (نظم) بێت. بەڵام سەرەڕای ئەوەی هەستو سۆزێکی دڕندانە بە سەریدا زاڵە بەڵام لە هەمان کاتدا خاوەن عەقڵو هزرێکی دیاریکراویشە.

بە بڕوای ئەو مرۆڤ لە ژێر تیشکی زاتی خۆیدا کوێر دەبێتو تەنیا خۆی دەبینێو بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی لە هیچ چەشنە کردەوەیەك خۆی نابوێرێو دەکەوێتە شەڕێکی بەردەوام. هۆبز ئەم حاڵەتە بە "جەنگی هەمووان دژی هەمووان" دەستنیشان دەکاتو پێی وایە لەم جەنگەدا مرۆڤ گورگی مرۆڤە "Homohomini Iupus"و مرۆڤ دەبێتە کۆیلەو ئەسیری حەزو ئارەزووەکانیو هەموو تاکەکان لە حاڵەتێکی پڕ لە ترسو دڵەڕاوکێو توندوتیژیدا ژیان بە سەر دەبەنو ژیانی مرۆڤ کورتو لە گۆشەگیریو هەژاریو دڕندەییدا تێپەڕ دەبێت. پاڵنەری سەرەکیی جەنگ لە حاڵەتی سرووشتیدا ئەوەیە کە هەمووان بە هەر ڕێگەیەك کە دەکرێ ئاسوودەییو ئاسایش بۆ خودی خۆیان دابین بکەنو ئەویش تەنیا لە ڕێگەی وەچنگ هێنانی دەسەڵاتەوە دەبێتو لەو بارەوە دەڵێت: "من مەیلو حەزی گشتیی مرۆڤەکان بە پلەی یەکەم بە ئارەزوویەکی هەمیشەییو بێقەرار لە گەڕان بە دوای دەسەڵاتو دیسان دەسەڵات لە قەڵەم دەدەم. ئەوە مەیلێکە تەنیا بە مەرگ ئەکووژێتەوە."

بەڵام ئایا لەم جەنگەدا بەهێز سەر دەکەوێت یان هەر لە بنەڕەت دا بەهێزی مانای هەیە؟

هۆبز دەڵێ: نەخێر، چوونکە لە کۆتاییدا سەرەڕای جیاوازییەکان لە راستیدا هێزەکانیان تا رادەیەك یەکسانەو "بێهێزترین کەس ئەوەندە بەهێزە کە بتوانێ پشتی بەهێزترین کەس لە زەوی بداتو لەم یەکسانی هێزەوەیە کە هیوای یەکسان بۆ وەدەستهێنانی ئامانجەکانی سەر هەڵ دەدا کە لە روانگەی ئەوەوە لە بارودۆخی سرووشتیدا هیچ چەشنە تێگەیشتنێك بۆ راستو ناراستو عەدالەتو ناعەدالەت لە گۆڕدا نیەو تەنیا یاسای هێز حاکمەو لە کۆتاییدا پێی وایە سێ هۆکار هەن کە ئەم بارودۆخە دەخوڵقێنن ئەویش ئەمانەن: پێشبڕکێ، ترس، شانازی.

چ چەپ گەڕ دەگەڕێ گەردوون

بێبەش

هونەرمەندی جوانەمەرگ، سمایل سەردەشتی

لە چنگ ملۆزمانی بێستانی جوانی ماڵ و زێدت بەجێ هێشت، بارگەی خەمت بە کۆڵدا داو رێگای سەفەرت گرتە بەر. بەڵێنت دا هەدا نەدەی، لێرەو لەوێ، لە نێو سەنگەر، لە کۆڕی شایی و شادی کیژو لاوانی ئەویندار، بچریکێنیو، چەپکە گوڵی هەمیشە گەش دەسچن کەی و پێشکەش بە بووکی هیوای کەی.

چ سەربەرزانە کارت کرد! درك و داڵی سەر رێت لادا، کۆسپەکانت یەك یەك بەزاند، هەر رۆیشتی و وەسەرکەوتی. بارگەی خەمت هەر دانەنا، بەڵێنت وا بوو تا ئەو رۆژەی لە چوارچرا کۆڕی شادی گەرم دەکەی، تا ئەو رۆژەی دیلانی رۆژی سەرکەوتن ئەوندەی دی دەخەیە جۆش، بارگەی خەمت هەر دانەنێی.

خۆ سەردەشتی! بارگەی خەمت هەر لە کۆڵە، بۆ کوێ دەچی؟! رەشبەڵەکی خەبات گەرمەو بووکی ئاوات هێشتاکە دانەبەزیوە، بۆ رۆیشتی؟!

نا،نا مەڕۆ دیلانم پێویستی پێتە،

نا، نا مەڕۆ بووکی ئاوات چاوەڕێتە.

هۆ سەردەشتی، کە رۆیشتی دەنگت جێ ماو دڵنیا بە هەروەك تاقگەی جوانی شەڵماش، بۆ بەژنو باڵای کوردستان، بۆ کۆڕی گەرمی حەق ویستان، کاڵایەکی ڕازێنەرە.

دڵم بە تەنیا پیاسەی شەقامی (ئەشق) دەکات

جەماڵ نەجاڕی

وەرە با سۆزێك دابنیشین ئەی کچی ئاشق
تۆزێك لە سەر کورسی تەنیایی ئەم شارەو پاڵ بە پاڵی ماڵوێرانی
و بێکەسی و شەکەتی شار دوو بە دوو باس لە ئەشقی جوان و لە
جوانی ئەشق و لە سێکسی بێ بەهارو پاییز بکەین
دڵم بە تەنیا پیاسەی شەقامی ئەشق دەکات،
کەس نیە بڵێ: ئەرێ کاکە ئەم شەقامە چەند مەترە؟
ئەرێ ئەم شەقامە بۆ پڕە لە عەتری میخەك و ئەم شارە بۆ
کەسی تیا نیە
جگە لە من و لە تۆی کچی ئاشق
وەرە دوو بە دوو بە هەرچی کۆڵانی شارا تێپەڕین
بە ناو هەرچی شەقامی شارا گوزە کەین
کە من و تۆ لە هەموو کەسی ئەم شارە رەنگینترین
بۆنی خۆشترین و ئاشقترین ...
من و تۆ ئەی کچی ئاشق
سەراپای لەشمان پڕە لە خۆشەویستی و لە تەنیایی و لە سێکس و
لە عیرفان و لە خورا
وەرە هەرچی ئەم شارە دەڵێ (نا)
من و تۆ بڵێین (ئا)
وەرە هەرچی ئەم شارە دەڵێ (ئا)
من و تۆ بڵێین (نا)
من و تۆ ئەی کچی ئاشق
دەتوانین واز لەم تەنیاییە بێنین
ئەم شارە پڕ بکەین لە خۆمان
هەموو ئەم شارە کە پڕە لە من و تۆی تەنیا
وەرە پڕی کەین لە خۆمان
کە دوو بە دوو (ئیپمە ئاشق) دابنیشین
لە سەر کورسی تەنیایی پاڵ کەوین و من بۆنی کچ ئاشق بمگرێت
و تۆش بۆنی کوڕی تەنیا
وەرە دوو بە دوو گوزەر کەین بە سەر تاك بە تاکی ئەم شارە
تێبگەین لە هەراسانی کەسەکان و بیر لە مانای (فڕین)
بکەین...
ئیتر با لە باسی ئەم فەلسەفانە دوور کەوین
وەرە ناو ئامێزی (ئەشق) و
دەست لە ناو دەستی تەنیاییم نێ
من و تۆ دەتوانین
سڵاو لە رەنگی پیاو بکەین
سڵاو لە تامی ژن بکەین
هەر هیچ نەبێ
شارێك لە رەنگ و تام دروست بکەین
من و تۆین
دەتوانین
من و تۆ
ئەی کچی ئاشق

کۆیە: ١٢ی گەلاوێژی ٢٧٠٨ی کوردی

KURDISTAN
The Organ of Kurdistan Democratic Party
No: 490 21 Jul 2008

ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان، ڕۆژنامەی "کوردستان" و ڕادیۆ دەنگی کوردستان لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێت دا

www.kurdistanukurd.com
info@kurdistanukurd.org info@kurdistanukurd.com
www.kurdchannel.com : Hotbird : 8 - MHZ: 12303 -
Polarization: Vertical S R: 27500 FEC: 3/4

www.radiokurdistan.net
dengikurdistan@gmail.com
Radiopdk_Iran@yahoo.com
Tel: 00 9647701597268

تەلەفۆنی تەشکیلاتی نهێنی:
00964 7701901658
Kdp.Tashkilat@gmail.com
Tashkilat52@yahoo.com

بەر لەماڵاوایی

عەبدوڵڵا حەسەن زادە:

«سمایل کوڕی هەموو میللەتی کورد بوو»

(دەقی وتەکانی مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە لە ڕێوڕەسمی بە خاکسپاردنی هونەرمەند سمایل سەردەشتی دا)

دۆستانی خۆشەویست، نوێنەرانی ئیدارەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، نوێنەرانی حیزبە سیاسییەکانی باشووری کوردستان، نوێنەرانی دەزگاکانی ڕاگەیاندن لە هەرێمی کوردستان، نوێنەرانی مامۆستایانی ئایینی، شەخسیەتە سیاسی و نیشتمانی و عیلمی و کۆمەڵایەتییەکان، لاوان و کیژانی دڵ پڕ لە هەستی نیشتمانپەروەری!

لێرە کۆبووینەوە بۆ ئەوەی هونەرمەندێکی ڕەسەنی کوردی، هونەرمەندێکی خۆشەویستی کورد، هونەرمەندێکی عاشقی گەل و نیشتمان لە نێو خۆمان بەڕێ بکەین کە بە داخەوە دوێنێ ئێوارێ لە ڕووداوێکی دڵتەزێنی ئوتوموبیل دا گیانی لە دەست دا. لە لایەن حیزبی دیمۆکراتی کردستانەوە پڕ بە دڵ سوپاسی هەموو لایەکتان دەکەین، کە زەحمەت و کێشاوەو بۆ ڕێزگرتن لە هونەرو هونەرمەندان و لەوانەی کە خزمەت بە گەل و نیشتمان دەکەن، هاتوون لێرە بە یەك گەیشتوون. سوپاسێکی تایبەتم بۆ دەزگاکانی ئاسایش و پۆلیسی هەرێمی کوردستان کە پاراستنی ئەو ڕێوڕەسمەیان بەعۆدە گرتووەو لە ڕاستیدا لە دوێنێوە تا ئێستا زۆر لە کارەکانیان وەلا ناوە بۆ ئەوەی لە دەوروبەری ئەو مەراسیمە بن و نەهێڵن پشت بە خودا هیچ ڕووداوێکی دڵتەزێن ڕوو بدا. ڕەنگبێ شتێکی تەبیعی بێ کە بۆ لەدەستدانی هونەرمەندێکی وەك سمایل سەردەشتی، گەورە پیاوانی کورد، نیشتمانپەروەران، نوێنەرانی حکوومەتی هەرێم، نوێنەرانی حیزبە سیاسییەکان، لە دەوری گڵکۆکەی کۆببنەوە. چونکی ئەو بە سرووده نیشتمانییەکانی، بە شێعرە پڕسۆزەکانی، بە دەنگە زوڵاڵەکەی زۆر کۆڕو ئاهەنگی نیشتمانی و نەتەوەیی هەر لەو باشووری کوردستانەدا گەرم دا هێناوە. دیسان سروشتییە لە دەورەی یەك کۆببنەوە، چونکی ئاهەنگی بەیەکگەیشتنی زۆر کیژو کوڕو زەماوەندی زۆر بووك و زاوای گەرم و گەرمتر ڕاگرت.

ئیجازەم بدەن لە لایەن حیزبی دیمۆکراتی کوردستانەوە سەرەخۆشییەکی گەرم لە بنەماڵەو دایك و باب و وخوشك و براو کەس و کارەکەی بەڵام پاشان بە هەموو خەڵکی کوردستان ڕابگەیەنم. سمایل زۆر لە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان نزیك بوو زۆری بۆ حیزبی دیمۆکراتی کوردستان کرد، لە سەر حیزبی دیمۆکراتی کوردستان گیرا، زیندانی کرا، لە سەر حیزبی دیمۆکرات دەربەدەر بوو. بەڵام سمایل چووك ناکەمەوە بڵێم کوڕی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بوو، کوڕی هەموو میللەتی کورد بوو، چونکی شانازیی کوڕەکان و کچەکانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانیش هەر ئەوەیە کە ڕۆڵەی هەموو میللەتی کوردن. بەستەگانی سمایلی جوانەمەرگ پێیان خۆش بوو کوڕەکەیان بەرنەوە لە تەنیشتی خۆیان بە خاکی کوردستانی بسپێرن، بەڵام دوژمنانی ئازادی، دوژمنانی بیری سمایلی سەردەشتی، دوژمنانی بیری ئازادی و بەختەوەریی نەتەوەی کورد هەر وەك لە هونەری سمایل دەترسان، هەر وەك لە فیکری سمایلی دەترسان تەنانەت لە جەنازەی سمایلیش ترسان، ڕێگەیان نەدا. بەڵام شتێك هەیە دەڵێ: «عدو شود سبب خیر اگر خدا خواهد». بەڵێ شانازی بۆ سمایلی کە گەورەترین کۆبوونەوەی جەماوەریی بۆ بەڕێ کردن و بە خاك سپاردنی لێرە ساز بووە، شانازی بۆ سمایلی کە بە ئاڵای سێ ڕەنگی کوردستان داپۆشرا، ئەو ئاڵایەی کە دوژمنانی ئازادی هەموویان چاویان بە تیشکی خۆرەکەی کوێر بووە، شانازی بۆ سمایلی کە لە باوەشی شەهیدانی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا بە خاك دەسپێرێ. سمایل تەنیا هونەرمەندێك نەبوو بۆ گەرم کردنی کۆڕی بەزم و شادی، تێکۆشەرێکی ڕێگەی ئازادی بوو.

ڕەنگە بۆ کەم کەس ڕێککەوتبێ لە تەمەنێکی ئاوا کەم دا، ئاوا بووبێتە خۆشەویستی کوردو کوردستان، ئاوا لە هەموو بەشەکانی کوردستان دا بناسرێ.

مەرگ تاڵە، لە دەست دانی عەزیزان بەبێ شك تاڵە، بەتایبەتی لەدەستدانی عەزیزێکی وەك سمایل، هونەمەندێکی بەهێزو توانا، یەقینەن بۆ بەستەگانی زۆر تاڵە، بەڵام ئەوانیش دەبێ سەربەرز بن کە کوڕەکەیان ئاوا لە نێو میللەتی کورددا ڕێزی لێدەگیرێ. من دەڵێم پیرۆز بێ لە سمایلی ئەو بەڕێکردنە بەشکۆیە، پیرۆز بێ لە بنەماڵەی سمایلی ئەو ڕێزگرتنە کە ئێستا هەموومان بە چاوی خۆمان دەیبینین و بنەماڵەکەشی بە چاوی خۆیان دەیبینن و پیرۆز بی لە میللەتی کورد ئەو وەفادارییە، ئەو هەموو ڕێزە کە بۆ خزمەتگوزارانی خۆی دایدەنێ. هیوادارم ڕێگەی سمایلی، ڕێگەی تێکۆشان بۆ ئازادیی نەتەوەکەی بەدەوام بێ، ئەوە ئەرکی هەموومانە، بە ژن، پیاوو پیرو لاوەوە، بەڵام هیوادارم ڕێگەی هونەرەکەشی بەردەوام بێ. کیژان، لاوانی بە زەوق و هونەر، نەیەڵن جێگەی سمایل، جێگەی هونەری سمایل لە نێو ئێمە لە نێو کۆڕی هونەرمەندان دا بەتاڵ بێ.

یادی سمایلی بە خێر بێ، روحی شاد بێ، سەبووری بۆ دڵی کەسوکاری، سوپاسی دووبارەم بۆ ئێوە کە لێرە لەو مەڕاسیمەدا بەشدار بوون، ئیشاڵڵا ڕۆژی ناخۆش نەبیننەوە.

فستیڤاڵی سەیدی هەورامی بەڕێوەدەچێ

ئەنجومەنی کولتووری و ئەدەبیی بێسارانی شارۆچکەی سەوڵاوای سەر بە پارێزگای سنە بە هاوکاریی ئیدارەی ئیرشادی ئەو شارە، بە بڵاوکردنەوەی بانگەوازێک داوای لە سەرجەم نووسەران و شاعیران و رووناکبیرانی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و شوێنەکانیتر کردوە بە ناردنی بابەت لەبارەی ژیان و بەسەرهاتی سەیدی هەورامی لە فیستیڤاڵی سەیدی هەورامی بەشداری بکەن.

بەرێوەبەرانی ئەو فیستیڤاڵە لە بانگەشەکەیاندا داوایان لەهەموو رووناکبیر و شاعیرو نوسەرێکی کورد کردوە، بە دوو زمانی

کوردی و فارسی بەرهەمەکانیان بنێرن و تەوەرەکانی فیستیڤاڵەکەش بریتین لە: ژیان و بۆچوونەکانی سەیدی هەورامی ، بارودۆخی سەردەمی سەیدی هەورامی و کاردانەوەی لە شێعرەکانی سەیدی هەورامیدا، جیهانبینیی سەیدی هەورامی، عیرفانی سەیدی هەرامی و کاریگەریی شێعری سەیدی هەورامی لەسەر ئەدەبی کوردی و لێکدانەوەی شێعرەکانی سەیدی هەورامی.

هەموو نووسەران و شاعیرانی کورد دەتوانن بەرهەمەکانیان بەم ناوونیشانەی خوارەوە رەوانەی ئەو فیستیڤاڵە بکەن: (استان کردستان -سرواباد- خیابان معلم – ادارەفرهنگ و ارشاد اسلامی) شایانی باسە فیستیڤاڵی سەیدی هەورامی مانگی داهاتوو لە شارۆچکەی سەوڵاوا بەرێوە دەچێ.

سەرچاوە: KTV

سۆلژینیتسینێ لە تەمەنی ٨٩ساڵیدا کۆچی دوایی کرد

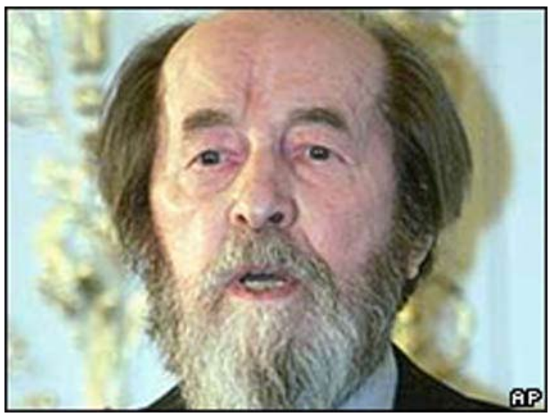

ئەلکساندر سۆلژینیتسینێ رۆماننووس و براوەی خەڵاتی نۆبێل کە لە بەر کتێبە رەخنەگرانەکانی لە بارەی

دەوڵەتی یەکیەتیی سۆڤییەتی پێشوو، پەڕیوەی هەندەران ببوو، دوێنێ لە تەمەنی ٨٩ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد. سۆلژینیتسینێ لە دایك بووی ١٩١٨، بیرکاری لە زانکۆی مسکۆ خوێندوە، ساڵی ١٩٤٥ بە ٨ ساڵ کار کردن لە ئوردوگا زۆرەملییەکان مەحکووم کرا. لە سەردەمی خرۆشچۆڤدا رۆمانی «لە ژیانی ئەیوان دنیسۆڤیج»ی نووسی کە باس لە ژیان و ئەزموونەکانی ئوردوگا زۆرەملییەکان دەکا.

ساڵی ١٩٧٠ خەڵاتی نوبێلی پێدراوو کرێملین مافی هاووڵاتی بوونی لێ ستاندەوە. ساڵی ١٩٧٢ کتێبی «کۆمەڵە دوورگەکانی گولاگ»ی لە رۆژئاوا بڵاو کردەوە کە بوو بە هۆی دوورخرانەوەی. سۆلژینیتسینێ هێمای خەباتی دژی سانسۆرو سەرکوت لە یەکیەتیی سۆڤییەت دا بوو. ناوبراو پاش نزیك بە ٣٠ ساڵ دووره وڵاتی چەند ساڵ دوای رووخانی یەکیەتی سۆڤییەت گەڕایەوە رووسیا.

سەرچاوە: رادیۆ فەردا

وڵاتی ئەفسوناو بەشداری لەفێستیڤاڵی لۆکارنۆی نێودەوڵەتیدا دەکا

لە ١٦ ی مانگی داهاتوو لە سویس فیلمی کوردیی وڵاتی ئەفسوناو بەشداریی لە فیستیڤاڵی نێودەوڵەتیی لۆکارنۆدا دەکا.

رەحیم زەبیحی دەرهێنەری فیلمی وڵاتی ئەفسوناو، کە کوردێکی رۆژهەڵاتی کوردستانە، بۆ سایتی ئیلاف ئاشکرایکرد: داوەتننامەیەکی رەسمیی لەلایەن بەشی پێشبڕکێی خولی ٦١ی فیستیڤاڵی نێودەوڵەتیی لۆکارنۆ پێگەیشتووە بۆ بەشداریکردنی فیلمەکەی کە ماوەکەی ٧٥ دەقیقەیە لەگەڵ فیلمە بیانییەکانی دیکە بۆ بەدەستهێنانی خەڵاتی پڵنگی زێڕین. وتیشی: فیلمەکە باس لە خێزانێکی کورد دەکا کە لە ژن و پیاو و منداڵێك پێکهاتوون و هەوڵدەدەن لە رۆژهەڵاتی کوردستانەوە سنوورەکان ببڕن بەرەو باشووری کوردستان بۆ ئەوەی بگەنە بەغدا تا لە کاتی دادگایی کردنەکەی سەدام حسێن دا سکاڵایەك لە دژی سەدام تۆمار بکەن.

سەرچاوە: PUKmedia